

Kesknädala aastatellimuse soodushind on **30** eurot.

Kampaania kestab **22. novembrist 2017 – 31. jaanuarini 2018.**

Helista 6 177 717 * www.tellimine.ee * tellimine@expresspost.ee

Astatellimuse tavahind on 35 eurot. Lühemaks ajaks tellides soodushind ei kehti.

Hind 0,78 €

KESKKNÄDAL

ISSN 1406-9083

9 771406 908009

Ilmub aastast 1999

Nr 49 (1080) 13. detsember 2017

RAHVA POLIITIKALEHT

Tulumaksureformist võidab enamik Eesti inimestest

Reedel Lauluväljaku sammasaalis korraldatud Keskerakonna tulumaksureformi-konverentsil jäi kõlama seisukoht, et praegune proportsionaalne tulumaksuga süsteem on oma aja ära elanud. Valmis tuleb olla üleminekuks enamikus arenenud riikides rakendatavale progressiivsele ehk astmelisele tulumaksusüsteemile.

Peaminister ja Keskerakonna esimees Jüri Ratas sõnas konverentsi avades, et tulumaksureformi üks eesmärgid on võrdsema ühiskonna ja kaasaegse majandusega riik, kus loodav kasu jagatakse kodanike vahel võrdsemalt. Ratas tõi välja, et kuna maksudest laekub ülekaalukalt suurim osa rahast, mida riik eelarves jagab ning valitsus poliitiliste otsuste toel meie kõigi heaks suunab, tuleb majandusaruteludes rääkida ka sellest, kuidas tõsta tulu ja eluiga, suurendada ühiskonna sidusust ja võrdsust ning kasvatada tootlikkust. Ta palus, et edaspidi panustaksid suuremat palka saavad inimesed maksudena võrdsema ühiskonna arengusse rohkem kui seni.

Majandus- ja taristuminister Kadri Simson sõnas oma ettekandes, et Eestis on endiselt liialt vähe maksusolidaarsust ning et siinjuures oleks lahenduseks astmeline tulumaks kui euroopalik tulumaks. „Eestis pikalt valitsustasandil eksisteerinud hirm astmelise tulumaksu ees ei ole kuidagi põhjendatud ning on pigem mõjunud Eestile pärssivalt. Tuleval aastal ellu viidav maksureform ei too meile küll klassikalist astmelist tulumaksu, kuid tegemist on sammuga õiges suunas. Sellest võivad kõik kuni 1776 euro suurust tulu teenivad inimesed, mis moodustab koguni 75 protsenti elanikest,“ rääkis Simson.

Oluline reform

Rahandusministeeriumi asekancler Dmitri Jegorov märkis oma esinemises tulumaksureformi kohta, et raske on ajaloos meenutada sellist otsust, mis mõjutab positiivselt 600 tuhandet inimest, ja eriti just madalapalgalisi. Tema sõnul on madalapalgalised Eestis kõrgelt maksustatud ning tulumaksuvaba miinimumi tõus on mõeldud just neile. Samuti tõstis asekancler esile, et kuna maksuvaba tulu on kasulik töökäijatele, annab see positiivse panuse tööjõupuuduse leevendamiseks ning parandab riigi konkurentsivõimet. „Tulumaksuvaba miinimumi tõstmine on väga oluline

Keskerakonna korraldatud tulumaksureformi-konverentsil arutati tulumaksuvaba miinimumi tõusu üle. Konverentsi paneeldiskussioonist võtsid osa (vasakult) majandus- ja taristuminister Kadri Simson, Eesti Tööandjate Liidu esindaja, ettevõtja Meelis Einstein, Tallinna abilinnapea Aivar Riisalu ja ettevõtja Indrek Neivelt. Ettekannetega esinesid peaminister Jüri Ratas, Rahandusministeeriumi maksu- ja tollipoliitika asekancler Dmitri Jegorov, Ametiühingute Keskliidu esimees Peep Peterson, Tartu Ülikooli majandusteooria dotsent Viktor Trasberg ja minister Kadri Simson.

instrument, millega meelitatakse neid, kes veel pole tööjõuturul, tööjõuturule tulema,“ ütles ta. Tartu Ülikooli majandusteooria dotsent Viktor Trasberg andis põhjaliku ülevaate tulumaksusüsteemist. Ta sõnas, et progressiivse tulumaksu kriitika kerkis 1950. aastatel, sest tulumaksusüsteem läks järjest keerulisemaks ja bürokraatlikumaks. Rääkima hakati ebaõiglusest, maksuvarjamisest ja töömotivatsioonist, mida progressiivsele tulumaksule omistati.

Majandusteadlane rõhutas aga, et 60 aastat vana kriitika ei ole enam ajakohane. „Praegu pole argumente, miks meil peaks olema proportsionaalne tulumaksusüsteem,“ ütles Trasberg. Ta tõi välja, et proportsionaalse süsteemi puhul on tulu kogumine piiratud, puudub majanduse automaatne stabiliseerimisvõime ehk süsteem võimendab ülekuumenemist ja majanduskriisi ning selle osaks on mitmed üksteisega vastuolus olevad maksuvabastused. Lisaks märkis Trasberg, et kui me ei maksusta tulusid, tõusevad järelikult näiteks tarbimismaksud

ning läbi ei saa viia ka ettevõtete sotsiaalmaksureformi. „Praegune süsteem blokeerib suure paketi võimalikke maksumuudatusi. Süsteem ise takistab reformide läbiviimist,“ rõhutas ta. Majandusteadlane selgitas, et proportsionaalne tulumaks on muutunud teatud piirkonna maksuks, mis on kasutusel eelkõige endistes NLiidu maades ning nüüdseks on kadunud selle innovaatiline maine. „Pigem seob proportsionaalne tulumaks meid hoopis madala haldussuutlikkusega,“ kinnitas ta.

Soome eeskujul

Konverentsil peetud maksudebatil märkis ettevõtja Indrek Neivelt, et seni on maksustatud tulu, millega pole võimalik ära elada. „See on lubamatu. Maksupoliitika nurgakivi peab olema, et ei maksustata tulu, millega ei ole võimalik ära elada,“ rõhutas Neivelt. Ta sõnas, et tulumaksuvaba miinimum peab kindlasti tõusma, kuid tema oleks enam maksustanud kinnisvaromanikke ja suurema tulu saajaid. Neivelti sõnul on meil muutunud müüdi, et

maksusüsteem peab olema lihtne ja et seda ei tohi muuta. „Kui kogu maailm muutub, siis on üks asi, mis ei muutu, ja see on Eesti maksusüsteem,“ ironiseeris ettevõtja. Tema sõnul peab maksusüsteem muutustele reageerima ja see, mis oli hea 20 aastat tagasi, ei ole seda enam praegu.

Tööandjate Liidu esindaja ja ettevõtja Meelis Einstein sõnul on õige, et tulumaksuvaba miinimumi tõsteti. Tõus 500 euroni tähendab ka, et palgatõusurive pole enam paljude ettevõtete jaoks nii terav. Samuti läheb osa rahast ettevõtlusse ja kaubandusse tagasi, seega võidab ka ettevõtlus. Einstein ütles, et üks asi on sotsiaalne õiglus, aga teine on konkurentsivõime. „Kui tahame Soome tasemele jõuda, siis ei õnnestu see nii, et teeme sama asja ja jõuame neile järele. Kindlustame ka enda konkurentsivõime, et kasv oleks suurem ja jõuaks vähemalt väikeste sammudega neile järele,“ selgitas tööandjate esindaja.

Aivar Jarne

JUHTKIRI

Kagu-Eesti vajab
regionaalpoliitilist tuge

ANNELI OTT
Riigikogu liige, Keskerakond

Kuu aega tagasi tähistasime koalitsioonilepingu esimest tähtpäeva. Selle ajaga on vastu võetud tähtsaid otsuseid ning kokkulepete saavutamine teiste partneritega ei ole olnud lihtne. Kuid raskesti saavutatud kokkulepete tõsisemad tulemused väljenduvad just selle valitsuse poolt loodud eelarves. Järgmise aasta eelarve kulude ja investeeringute maht on 10,58 miljardit eurot ning tulude maht 10,33 miljardit eurot.

Eelarve koostamisel peeti silmas nelja prioriteeti: edendada Eesti majanduskasvu, suurendada Eesti rahvaarvu, tugevdada julgeolekut ning suurendada ühiskondlikku heaolu ning sidusust.

Lühikese aja jooksul oleme astunud kaalukaid samme. Koalitsioonil on selge eesmärk oluliselt suurendada keskmise ja väiksema palgaga inimeste sissetulekuid, parandada arstiabi kättesaadavust, suurendada Eesti põllumeeste konkurentsivõimet. Keskerakond valitsuses on seisnud ka selle eest, et kohalikud omavalitsused saaksid paremini korraldada elu, lähtuvalt piirkonna vajadustest.

Uuest aastast jõustub tulumaksureform ning selle vastuvõtmiseks on otsused langetatud. Kuid tegevus järgmiste ambitsioonikate sammude kallal on juba algatatud.

Üheks oluliselt prioriteediks on valitsusel märgitud 1000 riigipalgalise töökoha viimine pealinnast välja – maakonnakeskustesse. Teatavasti on selle nimel töö käimas. Kuid kui Ida-Virumaale on kavas viia 250 töökohta, siis Kagu-Eesti maakonnad saavad kolmepeale esialgu arvestada kõigest mõnekümne täiendava töökohaga. Kagu-Eesti, kui ühe Eestile strateegiliselt olulise piiriäärse regiooni, arengut toetavad tegevuskavad ning strateegiad, mis on viimased 20 aastat rääkinud piisava asustuse hoidmise olulisusest piirkonnas ja vajadusest paremini kaasata seal elavaid inimesi. Leian, et meie julgeolek on paremini tagatud, kui piiri lähedal elab piisavalt inimesi, kes on lojaalsed ja tunnevad ennast vajalikena. Kui soovime, et inimesed Kagu-Eestisse elama jääksid või tahaksid sinna elama asuda, peab neil esmalt olema piirkonnas tööd.

KESKMÖTE: Heameel on, et Ida-Viru arenguprogrammi sisulised arutelud on jõudnud valitsuse kabinetti ning tegevus selles suunas käib. Sarnast arenguprogrammi vajame tegelikult ka Kagu-Eestisse.

Sarnaselt Kagu-Eestiga on ka Ida-Virumaa jäänud teistest maakondadest maha mitmete sotsiaal-majanduslike näitajate poolest. Heameel on, et Ida-Viru arenguprogrammi sisulised arutelud on jõudnud valitsuse kabinetti ning tegevus selles suunas käib.

Sarnast arenguprogrammi vajame tegelikult ka Kagu-Eestisse. Riigi suunatud toetus aitaks suurendada piirkonna heaolu ning ühiskondlikku sidusust. Arenguprogrammi väljatöötamisel on aastate jooksul kohalikul tasandil peetud kümneid töökoosolekuid ja kohtumisi, kuid oleme alati üheskoos valmis neid jätkama, sest piirkonna elujõulisus sõltub otseselt kohaliku kogukonna väsimatust tahtest selle nimel pingutada.

Kuid piirkonna areng peab olema eesmärgiks meil kõigil, nii valitud rahvasaadikutele kui ka kohalikel elanikel. Oluline on, et meie fookus säiliks ning töökoosolekute pidamistest jõuaksime reaalse sammudeni.

Lõpetuseks tahaks tuua ühe näite multifilmist „Horton“, kus elevant leiab lilleõielt kübeme, millel avastab, et on sarnane elu nagu meie planeedil Maa. Kõik elanikud seal kübeme peal suudavad teha tugevat koostööd ja karjuda nii kuis jaksavad, et tõestada sellele maailmale, kus elab elevant, et ka nemad on olemas. Nende koostöö viib sihile, ning hukkamisest pääseb nii neisse uskunud elevant kui ka lill, mis toimetatakse turvalisse kohta, et elu kübemel saaks jätkuda.

Olen seda multifilmi laste kõrval kordi näinud ja alati seostub see meie piiriäärse Eestimaa saadikute tööga. Selleks, et meie probleeme teadvustataks, meisse usutaks ning meid mõistetak, peame kõik koos ka seda sõnumit väsimatult edastama!

KESKNÄDAL

Address: 10130 Tallinn, Toom-Rüütli 3/5

Email: kesknadal@kesknadal.ee Tellimine ja levi: 6 177 717

Peatoimetaja Indrek Veiserik indrek@kesknadal.ee 6 274 573
Toimetaja Tiit Maksim tiit@kesknadal.ee 6 273 465
Reporter-toimetaja Aivar Jarne aivar@kesknadal.ee 6 274 583

Toimetus käsikirju ei tagasta. Kesknädalas ilmunud artiklid väljendavad nende autorite arvamust, mis ei pruugi kokku langeda toimetuse omaga.

Levi AS Express Post ja AS Eesti Post
Lehte kirjastab MTÜ Vaba Ajakirjandus

NÄDALA NUPUD

„Pealtnägija“ rünne Mihhail Kõlvarti vastu ebaõnnestus

Riigitelevisiooni on tabanud järjekordne tühjuseajastu. Uudistesaadet on muutunud lühikesteks ja hommikul avaldatud loetakse mitmeid kordi ette õhtuni. Ei aita ka prillireklaamiagent Katrin Viirpalu, kes igas ETV hommikusaates uute raamidega ja erivärvides nullprille kannab.

Hiljutise riigiringhäälingu juhtimiskaose valguses otsustas läbimurde teha ETV saade „Pealtnägija“.

„Sellel nädalal kuuleme jahmatavat ülestunnistust altkäemaksust. Kes on see kamikadze, kes sellest räägib; mis on see tuntud avalik asutus, kus korruptsioon väidetavalt lokkas, ja miks iseenda sõnul kuriteo toime pannud inimene ülestunnistusega välja tuleb?“ Seda lubati vaatajatele enne saadet.

Noh, kas pole intrigeeriv algus? Nii kõlas reklaam. Aga kahjuks sellega asi ka sai lõpu.

Jutt käis Tondiraba jäähallist ning osaliselt selle kenast ja noorest juhatajannast Elena Glebovast. Eriti püüdlilik taheti asjasse segada endist abilinnapead Mihhail Kõlvartit (pildil).

Tegelikuks „Pealtnägija“ avastuseks oli aga ärikas Juri Saharovi häbelik kuulujutt tema poolt kinni makstud korruptsioonide, mis altkäemaksuna vaikselt ja salaja läinud maksusaaja taskusse. Nii rääkis küll kaadritagune hääl, aga see olevatki olnud vilepuhuja, kes kartvat telekaamerat. Ei unustatud ka Edgar Savisaart asjasse segada, sest Saharovi puhul on tegu kunagise „Edgari“-nimelise Harjumäe kohviku pidajaga. Saatejuht lubas asja pulkadeks lahti lammutada ja kohe linnavalitsust karistama hakata.

Võeti ette siseaudit, mis lausa pahviks löövat. Kogu Tondi-

raba jäähall pidavat lausa kihama korruptsioonist! Anti sõna mitmele opositsiooni esindajale (Õnne Pillak, Andres Herkel, Ardo Ojasalu), aga neil polnud midagi asjalist öelda peale kaudsete süüdistuste.

Küll aga punnitas saatejuht Mihkel Kärmas, pannes pähe prantsusliku nokamütsi rõhutamaks enese väarikust, kuid ei aidanud ka tema ekskursus ehitise ajalukku ega endise linnaapea Savisaare poolt uisuneiu jäähallijuhatajaks määramise

halvustamine. Jutt jutuks, aga vilja ei kusagil! Siis tuldi tagasi Saharovi altkäe-taskumaksu juurde. Seda püüdis selgitada ETV kaasautor Dmitri Pastuhhov. Makstud olevat asedirektor Mart Aarele igakuiselt 1500 eurot. Nii, et keegi ei näeks.

Tallinna abilinnapea Vadim Belobrovstev kinnitas, et tegu on vaid ühe mehe sõnadega ja et see väide pole saanud kinnitust politseist. Kõik oli tingitud vaid Juri Saharovi töölepingu lõpetamisest jäähalliga.

Meeldivast ninaesisest ilma jäänud Saharov oma vihapursetes Tallinna linnavalitsuse vastu käis kahel korral lausa Keskkriminaalpolitseis kaebamas. KKP korruptsioonikuritegude büroo juht Mati Omblar pani telesaates loole punkti: politsei ei näe selles loos midagi kriminaalset; on vaid põhjendamatu kaebus mehelt, kes ise saanud ärikeelud ja kellel tema pankrotiprotsess pooleli.

Seega läks „Pealtnägijal“ luhta rünnak kohalikel valimistel supertulemuse saavutanud tänase Tallinna Linnavolikogu esimehe Mihhail Kõlvarti vastu.

Ajaleht Postimees käitub nagu oleks ise riigijuht

Kogu Balti regiooni seakasvatust on aastate jooksul tabanud mitmed katkupuhanud. Sellest õnnestusest jäi Postimehele väheseks. Esimesel võimalusel hakati nokkima nende kallal, kes suutsid sel raskel ajal tootmist säilitada. Üks neist oli Rakvere lihakombinaadi endine juht Teet Soorm, kellega seotud kahtlustuse kaudu on ajaleht Postimees asunud ründama Soormi elukaaslast majandusminister Kadri Simsonit. Unustati ära töed ja asuti levitama oletatavaid väärseoseid toetuste andmises. Vastulause on asjaseletav:

Eesti Tõusigade Aretusühistu teatas oma pressiteates, et need väited ei vasta absoluutselt tõele, sest tõuaretustootusi maksti siiski kogu emistekarja pealt. „Postimehe anonüümne allika jutt on ebadäeva ja antud teema spetsiifika mitte tundva inimese jutt. Eriti narr on midagi heita ette maaelu-ministrile, kelle määrus aitab lahendada sektoris valitsevat katastroofilist seisut. Veelgi absurdsemad on süüdistused asjasse mitte puutuva majandusministri suunal,“ teatas ühistu nõukogu esimees Urmas Laht.

„HKScani omanikud ja omanike esindajad olid teadlikud ja nõus kõigi tehingutega, millega seoses meile täna etteheiteid tehakse. Selle kohta on olemas juhtorganite otsused, korraldused, juhtorganite liikmete e-kirjad jms. Mingisugust omastamist, rahapesu ega kahju tekitamist pole toimunud,“ vastasid Soorm ja Tuvi.

Lisame siia veel Teet Soormi ja Mati Tuvi avaliku pöör-

dumise: see on HKScani juhtide karistusoperatsioon!

Pole ka midagi imestada, sest soomlaste omandis olev firma on kahjumis ja nüüd otsitakse kunstlikult süüdlasi. Eesti rahvale on kõige tähtsam see, et prokuratuur kinnitas: Simsonil puudub seos Soormi kahtlustamisega.

Simsoni kaitseks on sõna võtnud nii peaminister Jüri Ratas ja riigihalduse minister Jaak Aab ning isegi reformierakondlane Jürgen Ligi, kes on kõik pidanud valem Simsoni seostamist elukaaslase kahtlustamisega.

Mida ette võtta Postimehega, kes vägisi käitub nii nagu tema oleks ise riigijuht?

Siin kajastub ilmselt Postimehe omaniku Margus Linna-mäe käekiri. Tema määrab ainuisikuliselt, millest-kellest ja millises toonis tuleb ajalehel peatoimetaja Lauri Hussari juhtimisel kirjutada.

Mis on Postimehe käitumise taga? Kas see on vimm valitsuse, rahva või kelle vastu? Kas siia on segatud ka Reformierakonna kaklevad osapooled? Ja lõpuks, milles siis majandusminister Kadri Simson süüdi on, et teda on vaja lõputult usutleda?

Peaminister Jüri Ratas kinnitas: „Kadri Simsoni seostamine Teet Soormile esitatud kahtlustusega on alatu! Toetan Simsoni jätkamist ministrina.“ Kas see lause ka kunagi Postimehe toimetuse teadvusesse jõuab?

HIIBUSE NÄDAL

Kaja Kallas

Siim Kallas

Poliitika – noortele ja naistele keelatud?

Poliitikat peetakse pahatihti meeste mängumaaks. Need, kes sooviksid valitsemise juures rohkem naisi näha, põhjendavad seda asjaoluga, et õrnem sugupool on empaatilisem, hoolivam, mõistvam. Kui aga mõni noor naine poliitikaga tegelda soovib, tehakse ta algatuseks maatas. Kas me ei usalda noori, naisi või võõraid?

TIIT TERIK
Riigikogu liige

Postimehe ajakirjanik Uwe Gnadenteich kirjutas oma arvamuse „Liiga noor ja mujalt pärit“ linnaosavanematest, kes viimase kahekümne aasta jooksul on noorte ja tundmatute erinevaid linnaosi juhtima asunud. Suurem osa neist on tõestanud end võimekate inimeste ja poliitikutena, jõudnud Riigikokku, ministritoole või isegi Euroopa Parlamenti. Pisut kummaline on aga nüüd nii sotsiaalmeedias kui ka ajakirjanduses lugeda parastavaid kommentaare, sest praegu on kandidaadiks seatud noor ja haritud naine. Rõhutan just teadlikult sugu.

Linnaosade ja valdade juhid on tihti tulnud „mujalt“. Paljud neist on toredad inimesed, kes hästi vastu võetud ja oma töös õnnestunud. „Pisut kummaline on kuulata, kuidas keegi räägib 21. sajandil täiesti tõsiselt sellest, et linnaosavanemaks sobib vaid inimene, kes elab vasta-

vas linnaosas,“ kirjutab Uwe Gnadenteich, ja temaga tuleb nõustuda. Linnaosa- ja vallavanema peamine ülesanne selles ametis on kahtlemata seista oma piirkonna ja seal elavate inimeste eest. Ma usun, et see nooruslik energia kulubki eelkõige kohalike inimeste ning ka erinevate erakondade poliitike mõtteid kuulates ja neid ellu viies. Loomulikult peab leiduma ka konstruktiivset

hoolde, kes on äsja lõpetanud kutsekooli autotehnika erialal. Kui otsime juriidilist nõu, ei suhtu me tõrjuvalt noortesse advokaatidesse. Kui elusid päästab või sünnitust võtab vastu värskest eriala omandanud noor arst, siis see kõik on justkui normaalne. Suurt poleemikat ja umbusku tekitab aga see, kui kaasame poliitikasse ja juhtimisse pädevaid noori (veel hullem kui noori naisi), kellel

Linnaosade ja valdade juhid on tihti tulnud „mujalt“. Paljud neist on toredad inimesed, kes hästi vastu võetud ja oma töös õnnestunud.

kriitikat, sest vaidlustes sünnib tõde. Kritisereida aga inimest seetõttu, et ta on noor naine, pole kuidagi mõistlik lähene-

Mind on viimastel nädalatel kummitanud küsimus noortest poliitikas. Kui me viime auto parandusse, siis usaldame selle ilma kahtlusteta selle noormehe

on tugev kaasagne haridus ning töökogemus vabatahtlustes. Me jätame alateadlikult kõrvale inimesed, kellel on motivatsioon ning soov anda midagi riigile ja ühiskonnale. See ei tohiks nii olla! Vastupidi, peaksime neid tunnustama ning toetama väljakutset vastu võtma. Usaldame uut põlvkonda.

RAAMAT KUI TEATEPULK: Endine Nõmme linnaosa vanem Tiit Terik soovimas värsele linnaosajuhile Grete Šillisele palju jõudu ja tarkust Nõmme ja nõmme-laste teenimisel. Foto Facebook

„Nimi ja amet ei riku meest, kui mees ise on tubli ja austamisvääriline,“ nii lausus Raja Teele ja kõik noogutasid tunnustavalt kaasa. Aga kui tegu on noore

naisega, kes ei ole veel meie naabermajja kolinud... Nõmme ja Paunvere on mõneti sarnases olukorras. Ka Oskar Lutsu sulest tuttav perekond

Kiir ei suutnud kuidagi leppida sellega, et Paunvere asusid kenad noored õmblejannad, õed Juuli ja Maali. Jutud pandi käima, kiruti, mustati ja laimati. Päeva lõpuks aga mindi naiste pärast kaklema, nii armsaks ja omaks olid nad saanud.

Naised on meid poliitikas varemgi üllatanud – Marina Kaljurand ei kandideerinud valimistel, aga vaadake kui populaarne välisminister temast sai, isegi presidendiks tahtsime teda valida. Või siis Kersti Kaljulaid, meie tänane riigipea – avalikus väga ei teadnud ja tundnud teda, aga ta võitis. Ja ma ei taha sellega kuidagi meie presidenti solvata, kuid näitena sobib see hästi. Kas me kurdame? Sugugi mitte, meil on hea president!

Alati võime avalikku ametisse valida inimese, keda kõik tunnevad. Näiteks kellegi, kes läbi teleriekraani igal õhtul meie elutoas on. Valime ära... ja pettume. Samas võime usaldada noort inimest, isegi noort naist, ja hiljem tõdeda, et: näe, ta saigi hakkama.

Käsk on täitmiseks...

Nii mõistavad sõjaväelased. Ja nõnda peavad ka reformierakondlased aru saama auesimees Siim Kallase korraldusest leida parteile uus juht.

Vastu vaielda ei saa, käsku tagasi võtta samuti mitte. Päevakäsk avaldati ERR-i uudisteportaalis. Järelikult on see käsk ametlik.

Vene-aegu oli asi lihtne. Brežnev või Gorbatšov ütles, ja Poliitbüroo vormistas ära.

Mida aga teeb keemaetud Reformierakond?

Alles see oli, kui tülitseti auesimehega ja too läks looduna tagasi Euroopa avarustesse.

Nüüd on Siim Kallas jälle kodumail, ja tundub, et jame ots on tema käes.

Samas ei saa mööda minna kodusest ajaloo. Ja ühest hoiatavast näitest. Oli Eestis Reformierakonnaga sarnaselt suur Koonderakond Tiit Vähi looduna ja juhitud. Selles mindi kaklema. Juhiks trügis Mart Siimann ja paari aasta pärast lõpetas kogu partei tegevuse Andrus Öövel. Kõik nende deklareeritud väärtused hajusid poliitloomus. Reformierakonna pattude nimekirja on nii pikk, et selle ettelugemise kohta kõlbaks tänapäevastatuna kõstri ütles Lutsu „Kevadest“: „Jumala päikene läheb enne looja, kui Reformierakonna patud üles loetud saavad.“

Milliseks kujuneb Reformierakonna jätkuv saatust opositsioonis?

Kristen Michal hõiskas: „Oma kõrvõimsust ümber lükkama olen viimane!“ Jutt oli küll Kuu peale saatmisest, aga vahet pole. Parteikaklustes on kõik väljendid sobivad. Ka linna-peaks kandideerimine läks tal hiljuti untsu.

Igatahes ajastus on kaugeleulatuv. Isa tuli koju, tütar lubas sama teha – ja

kohe olevat teda ka ühes tagatoas esitatud parteijuhik kandidaadiks.

Hanno Pevkur on öelnud: „Minu juhitud Reformierakonnas kehtib mustale rahale nulltolerants, varasemate tehingute osas on pädev vastama Kristen Michal.“ Selge. Need kaks enam ei sobi juhiarutellusse. Kakleavad.

Keda siis Kesknädala arvates parteijuhiks pannakse?

Kaja Kallas (*pildil*) on veel oskamatu.

Ja vastuseis temale teatud mõjukate erakonnaliikmete seas on ilmne. Vaata kuidas tahad, sõelale jääb vaid Jürgen Ligi ise. Selgelt poolt mitte valinud Ligi näib olevat justkui kompromisskandidaat, kes suudaks rahustada vaenutsevaid osapooli. Kui Reformierakond sooviks veel kunagi valitsusse

jõuda, siis peaksid nad muutma oma poliitikat ja loobuma arusaamast, et Reformierakond on eksimatu ja et need, kes oravatega ei nõustu, on kõik Kremli-meelsed ja lumpenid. Teiste sildistamine on teil, reformierakondlased, alati käepärane tegevus.

Teine mõjukas seltskond Reformierakonnas on Rosimannuste juhitud tiib. No aga needki on ennast nurka mänginud seoses Autorollo-skandaaliga. Värske Riigikohtu korruptsioonilahendi uudise, mis seotud Keit Pentus-Rosimannuse isaga, peitis ERR-i uudisteportaali kiiresti tagumiste pinkide taha.

Kaua võib pimesikku mängida? Rahval on ammu silmad lahti.

Indrek Veiserik

Simson: Reformierakond ootab võimalust teha kingitus jõukamatele kõigi arvelt

Majandus- ja taristuminister, Keskerakonna aseesimees Kadri Simson sõnas, et Reformierakonna esimehe Hanno Pevkuri idee tõsta käibemaksu kaotamiseks tulumaksuvaba miinimumi astmed, tähendab enamteenivate toetamist madalat ja keskmist palka teenivate inimeste arvelt.

Vikerraadio saates Uudis+ sõnas Reformierakonna juht Hanno Pevkur, et tulumaksuvaba miinimum 500 eurot peaks kehtima kõigile. Võimaliku katteallikana tõi Pevkur välja tarbimismaksude ja käibemaksu tõusu. „Tulumaksuvaba miinimum 500 eurot kõigile tähendaks, et näiteks 2100 eurot teenivale inimesele teeks Reformierakond igas kuus 100-eurose kingituse madalamat palka teenivate inimeste arvelt,“ rõhutas Simson. Järgmisel aastal tuleks 2100-eurose ja rohkema sissetuleku puhul maksta 36 eurot tänasest enam. 36 euro asemel sooviks Reformierakond tõsta aga käibemaksu, mis tähendaks kõigi kaupade ja teenuste hinnatõusu. „Reformierakond võtaks lahke kingituse jaoks raha kõigilt. Sest käibemaksu tõusuga kallineksid esmatarbekaubad, toasoe, aga ka kütus,“ tõi Simson välja ning lisas, et senisest veidi enam maksmine ei tohiks olla ligi kahte keskmist palka teenivale inimesele liialt kurnav.

Keskerakonna aseesimees lisas, et Eestis on liialt kõrgelt maksumatud just madalat ja keskmist palka teenivad inimesed ning on kahju, et Reformierakond ei arvesta palgataseme tegelikku seisuga. „Mediaanpalk, millest pooled inimesed teenivad vähem, on 900 eurot. Võtta nendelt inimestelt läbi käibemaksutõusu raha, et toetada 2000 eurot teenivaid inimesi aastas 1200 euroga, on vale, kuid selline on kahjuks alati olnud Reformierakonna poliitika põhimõte,“ sõnas Simson.

Järgmisel aastal tõuseb tulumaksuvaba miinimum 500 euroni. Kuni 1200-eurose kuusissetulekuga inimesed saavad järgmisel aastal 64 lisaeurot ehk 768 eurot aastas tänasega võrreldes juurde. Võidavad ka need, kelle kuusissetulek ei ületa 1776 eurot. Maksimaalselt 36 eurot hakkavad lisaks maksma aga need, kelle sissetulek ületab 2100 eurot kuus. **KE pressiteat**

Keskerakond kasvatas populaarsust

Kõige enam toetavad inimesed endiselt Keskerakonda, kelle populaarsus tõusis viimaste küsitluste põhjal 29 protsendini. Keskerakond on varasemate kuudega võrreldes ka enim toetust kasvatanud, selgus ERR-i tellitud Turu-uuringute AS-i üle-eestilisest tuhande vastajaga küsitlusest. Novembris ja oktoobris toetas Keskerakonda 27 protsenti küsitlenuist.

Kui Riigikogu valimised toimuksid homme, annaks oma hääle Keskerakonnale 29 protsenti valijatest. See on kahe protsendipunkti võrra enam kui novembris.

Populaarsusel teine erakond on Reformierakond 24 protsendi suurusel toetusel.

Keskerakonna esimees, peaminister Jüri Ratas näeb populaarsuse kasvu taga nii tulumaksureformi kui ka keskendumist sotsiaalküsimustele. Toetuse kasvu olulisima põhjusena tõi Ratas välja tulumaksuvaba miinimumi tõusu 500 euroni. Tema sõnul näitavad küsitlustulemused selgelt sedagi, et rahvas hindab tänast valitsuskooalitsiooni. Valitsuserakondade toetus ületab opositsiooni oma juba ligi 10 protsendipunkti võrra. „Reformierakonna rünnakud ning piüud maksureformi alal segadust külvata pole neile edu toonud. Olen kindel, et suurem osa Eesti inimestest peavad sidusamat ja õiglasemat Eestit hoopis olulisemaks, kui vaid maksusüsteemi näilist lihtsust või 36 euro maksmist enam kui 2100-eurosest palgast,“ tõdes Ratas.

Kolmandal-neljandal kohal on sisuliselt võrdse toetusel Konservatiivne Rahvaerakond (EKRE) ja Sotsiaaldemokraatlik Erakond (SDE). Kui EKRE-t toetas 12 protsenti, siis SDE-d 11 protsenti. Kuu varasemaga võrreldes kaotas EKRE ühe protsendi ja SDE võitis juurde ühe protsendi toetajaid.

Valimiskünnisest on üle ka Isamaa ja Res Publica Liit (IRL), keda toetas detsembris sarnaselt novembriga 8 protsenti valijatest.

Valimiskünnise alla jääb parlamendiparteidest endiselt Vabaerakond kolmeprotsendise toetusel. Samapalju toetajaid kogusid ka Eestimaa Rohelised.

Võrreldes valitsuskooalitsiooni ja opositsioonierakondade summaarset toetust, on valitsusparteide ülekaal kasvanud – neid toetab ühtekokku 48 protsenti, opositsioonierakondi aga 39 protsenti.

Turu-uuringute AS küsitles 22. novembrist kuni 5. detsembrini ERR-i uudistetoimetuse tellimisel näost-näku meetodil 1011 inimest nende kodudes. Uuringutulemustes on esitatud nende vastajate osakaal, kes omasid poliitilist eelistust. See muudab küsitluse tulemused võrreldavaks Riigikogu valimiste olukorraga.

Aivar Jarne

Tulumaksureform lööb äiksenä senistesse dogmadesse

Tulumaksuvaba miinimum tõuseb järgmisel aastal hüppeliselt, 180 eurolt 500 euroni. Sellest reformist võidab enamik tööinimestest ning suur osa pensionäre. Võidab ka enamik töötavatest pensionäridest. Tegemist on muudatusega, mis suurendab enam kui kuuesaja tuhande Eesti inimese sissetulekut ja lööb äiksenä senistesse dogmadesse.

HELMUT HALLEMAA,
Riigikogu Keskfraktsiooni liige

Alampalk tõuseb samuti samale tasemele. Sellist palka teenivad inimesed võivad 2018. aastal tänu maksuvaba tulu reformile ning alampalga tõusule kokku üle tuhande euro. See on Eesti ajaloo olulisim maksumuudatus, lausa muutus mõtteviis. Sellise suure hulga Eestimaa inimeste sissetulekuid otseselt suurendav ja neid positiivselt puudutav reform toimub Eestis üle pikkade aastate. Loomulikult tekib seetõttu ka parajalt mürinat ja nurinat nendelt, kes olid harjunud aastaid võimul olles vaid iseenda töö ja õiglusega.

Alustuseks rõhutan, et tulumaksureformi tulemusel saab kuni 1200-eurose sissetulekuga inimene igal kuul juurde 64 eurot ehk 768 lisaeurot aastas. Võrreldes tänasega võidavad ka kõik need, kelle sissetulek kuus ulatub 1776 euroni. Alles 2100-eurose sissetuleku piirist alates tuleb tulumaksu rohkem maksta 36 eurot kuus, tulumaksuvaba miinimum kaob.

Kaks pluss kaks pole tulumaks

Tulumaksuvaba miinimumi tõstmise suurimaks kriitikuks on opositsiooni langenu Reformierakond, kes rõhutab, et praegu kehtiv ühetaoline tulumaks on

meie riigi konkurentsieelis ning et uus süsteem erilisel karistab töökaid. Esiteks usun siiralt, et enam kui 2100-eurose sissetuleku puhul 36 euro loovutamise selleks, et ligi kolmveerand samuti töökatest Eesti inimestest saaks juurde kuni 64 eurot, pole ka paljude veidi enam panustajate silmis karistusaktioon.

Ei tasu mõnel mõru pillina võtta kindlasti sedagi, et kolmelapseline pere saab 500 eurot toetust, et õpetajate ning sotsiaal- ja kultuuritöötajate palk tõuseb, et on riiklik matusetoetus ja hambaravitoetus, lisaraha suunatakse tervishoiule, huviringidele, omavalitsustele jpm. Tõsi, tulumaks pole võib-olla nagu kaks pluss kaks, kuid vaid lihtsus ei tohi olla põhieesmärk. Meie nn lihtsus on seni seisnud eelkõige selles, et madalat ja keskmist palka saavad inimesed on seni panustanud suhteliselt rohkem, võrreldes kõrgemalpalgalistega.

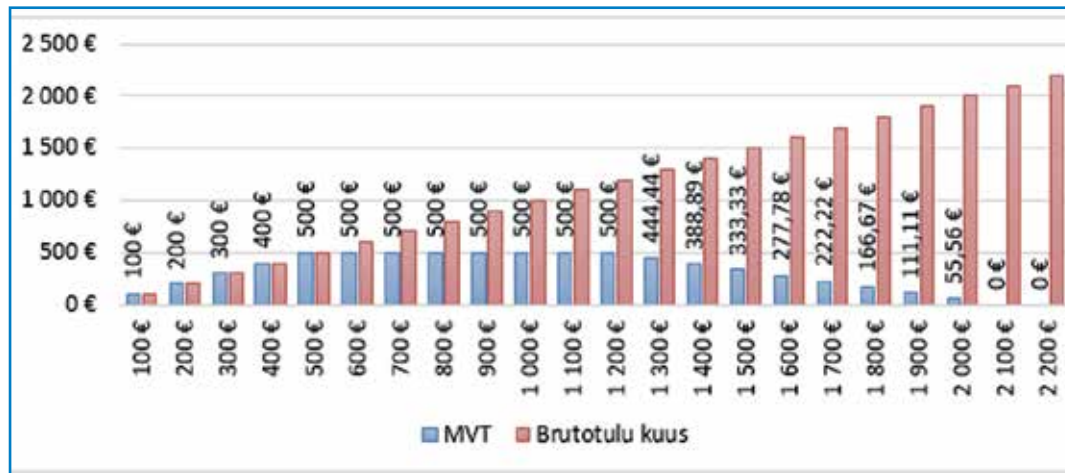
Kui 1990. aastate alguses võttis Eesti kasutusele proportsionaalse tulumaksu, oli üheks oluliseks põhjuseks meie äsja taasiseseisvunud riigi vähene võimekus keerulisemat maksusüsteemi edukalt hallata ja kontrollida. Nüüd, mil Eesti on e-riik ja oleme ise ennast hinnanud isegi digi-tiigriks, on muutuse võrdlemine võimatu missiooniga meelevaldne ja küsitav. Kas siis tõesti meie tublid raamatu-

pidajad ja muud inimesed ei saa hakkama oma tulude haldamisega ega ei suuda nendelt teha maksuvaba tulu arvestust, vajadusel kasutades ka Maksu- ja Tolliameti üksikasjalikke abimaterjale ja kalkulaatoreid. No ei kõla usutavalt! Me oleme siiski nutikate lahenduste ja nutikate inimestega tore väikeriik.

Jutt, et särema praeguse tulumaksusüsteemiga kui Põhjaneel pimedusega löödud Euroopa riikide hulgas, kus peaaegu kõigjal on astmeline tulumaks, on samuti vaid soovunelm. Kindel on, et midagi ülemäära keerukat uus süsteem palgasaajale ei too. Küll aga toob ta kasu.

Eesti keskmine palk oli selle aasta kolmandas kvartalis 1201 eurot. Enam kui 60 eurot lisandub järgmisel aastal igal kuul sellist palka teenivate inimeste pangaarvele. Paraku pole keskmine palk Eesti inimeste tegeliku sissetuleku etalon. Mediaanpalk, millest pooled töötavatest inimestest teenivad vähem, on vaid 909 eurot.

Seega on astmelise tulumaksu sisseviimine riigis, mis Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) riikidest on sissetulekute erinevusel ebavõrdsemate seas, vajalik samm. OECD vastne prognoos rõhutabki, et maksuvaba tulu tõstmine 500 eurole ergutab

Tulumaksureformi tulemusel saab kuni 1200-eurose sissetulekuga inimene igal kuul juurde 64 eurot ehk 768 lisaeurot aastas. Maksuvaba tulu summa arvutatakse vastavalt töötaja brutotöötasule. Tabelis näitena järgmiste brutotöötasude puhul maksuvaba tulu (MVT) summa kujunemine.

majapidamiste ostujõu kasvu, mis omakorda toetab tööturul osalemist ja vähendab väikeste sissetulekute maksukiulu. See põhimõtteline reform elavdab majandust ja vähendab ebavõrdust, tõstab just madalama ja ka keskmise sissetulekuga inimeste maksujõulisust.

Tõest ja õiglusest

Ometi on kriitika meedias tohutu. „Elulised“ näited maksusüsteemi selgitamiseks tuuakse perekondadest, kus isa ja ema palk on üle 1800 euro ning vanaisa on pensionärist füüsikaprofessor ülikoolis, kelle palk koos pensioniga ületab 2100 euro piiri. Pigem on see siiski erandlik. Ainult halba näeb muudatustes Brüsselist ka pea kümme mediaanpalka kuus teeniv Euroopa Parlamendi saadik. Paraku levivad ka mitmed valed ja pooltõed (neid levitatakse teadlikult). Mure, et sissetulekute hulka loetakse enda auto müügist või elu-

asemest saadud tulu, on samuti alusetu. Maksuvabaks tuluks jäävad ka toimetulekutoetus ja peretoetus. Arvesse lähevad vaid deklareeritavad asjad. Sellest, mida loetakse sissetuleku hulka ja mida mitte, saab kõige paremini teada Maksu- ja Tolliameti kodulehelt. Niisamuti saab peagi jälgida, kas aasta jooksul tuleks teha tulumaksuvaba miinimumi arvestamisel korrekture, et kehvadel poleks üllatusi. Kui leiate, et teie aastatulu võib ületada 14 400 eurot, saate tööandjale esitada avalduse, et 500 euro asemel rakendatakse hoopis näiteks 400-eurost tulumaksuvaba miinimumi.

Selgust tuleb luua ka hirmudes, et aktsiisitõusud söövad tulumaksuvaba miinimumi tõusust tuleva võidu. Reformierakonna juhtimisel pidanuks 2018. aastal tõusma diislikütuse aktsiis, Keskerakonna juhitud valitsus jätab selle ära. Poole

võrra vähendatud alkoholiaktsiis tõstab õllepurgi hinda sentides, ära jäeti magusamaks ja pakendimaks. Gaasiaktsiis viib tavatarbijal aastas 5–6 eurot. Samal ajal on võit tulumaksuvaba miinimumi tõusust aastas kuni 768 eurot.

Tulumaksuvabastus on oma olemuses sotsiaalne toetus. Seda peaksid saama seda vajavad inimesed. Tõsi, järgmisest aastast kaob tulumaksuvabastus kõrgemat palka teenivate ja suuremate sissetulekutega inimestel. Siin riik tõesti lõpetab selle sotsiaalse toetamise suurema sissetulekuga inimeste puhul.

Lõpetuseks tuleb tõdeda, et veel viimaseid nädalaid kehtiv kõigile ühtlane ehk proportsionaalne tulumaks soosib eba-proportsionaalset sissetulekute ebavõrdust või erinevust. Oli viimane aeg seda muuta.

Lahjendatud taliolümpia

Lisaks asjaolule, et vähem kui paari kuu pärast aset leidvad 23. taliolümpiamängud Lõuna-Koreas PyeongChangis on suures osas kolinud ära kommertskanalile, mistõttu jääb olümpia nautimisest eemale hulk televaatajaid, jääb Rahvusvahelise Olümpiakomitee (ROK) otsusega olümpiast eemale ka Venemaa ning hulk selle sportlasi. Turvalisuse kaalutlustel kõhklevad olümpiale minekuga ka ameeriklased. Üha rohkem jääb olümpiale sõitmata Eesti sportlasi – selle eest hoolitseb Rahvusvaheline Suusaliit (FIS), andes väikeriikide arvelt kohti suurematele.

Eelmisel nädalal määras ROK Venemaa olümpiakomiteele dopinguskandaalide tõttu olümpial võistlemise keelu, kuid need sportlased, kes suudavad enda puhtust tõestada, saavad olümpial neutraalse lipu all võistelda. ROK-i teatel moodustatakse kutsutud sportlastest nimekiri, mis pannakse kokku sõltumatu dopingukomisjoni poolt. Neil sportlastel ei tohi olla minevikust dopingurikkumisi ning nad peavad enne olümpiamänge läbima dopingukontrolli. Nagu neid kontrollinguid veel vähe tehtaks!

Venemaa sportlased, kes enda puhtust tõestavad, võistlevad nimetusel „Olümpiasportlane Venemaalt“, lühendina OAR. Sama liiginimetuse on ka sportlaste võistlusdressil ning nad võistlevad olümpialipu all. Kullavõidu korral mängitakse sportlasele olüm-

piahümni. Venelased on lubanud sel nädalal otsustada, kas soovivad olümpiale võistleva minna neutraalsetena.

ROK-i president Thomas Bach ütles otsust kommenteerides, et selline samm sai tehtud olümpiamängude ja spordi puhtuse pärast. „ROK-i täitevkomitee on süstemaatilise dopinguproovidega manipuleerimise eest määranud sobiva karistuse, samas kaitstes puhtaid sportlasi,“ kommenteeris ROK-i president. „Olles ise olnud sportlane, on mul kahju kõikidest puhastest sportlastest, kes ROK-i selle otsuse tõttu kannatavad.“

Puhtad ja mittepuhtad sportlased

Kannatavatest „puhastest“ sportlastest aga puudust ei tule. Rohkem kui 20 juba varem eluaegse olümpiakeelu saanud

LAHJA OLÜMPIA: Rahvusvahelise Olümpiakomitee otsusega jääb PyeongChangi taliolümpia eemale Venemaa ning hulk selle sportlasi. Turvalisuse kaalutlustel kõhklevad olümpiale minemises ka ameeriklased.

Vene sportlast pöördus spordikohtusse. ROK on novembri algusest alates dopinguproovidega manipuleerimise tõttu tühistanud 25 Venemaa sportlase tulemused Sotši olümpial ja määranud neile eluaegse olümpiakeelu. Kohtus jätkavad vaidlust näiteks olümpiavõitja suusatamises Aleksandr Legkov, skeletoni olümpiakuld Aleksandr Tretjakov ning bobisõidu kuld Aleksandr Zubkov, Aleksei Negodailo ja Dmitri Tunenkov.

Viimasel paaril aastal iluuisutamise naisüksiksõitu valitsenud venelanna Jevgenija Medvedjeva aga vihjas võimalusele PyeongChangi mängudest ise loobuda. 18-aastane Medvedjeva

kuulus Šveitsis toimunud Rahvusvahelise Olümpiakomitee täitevkoogu istungil Venemaa delegatsiooni ja esines kõnega, kus ta teatas, et ta ei saa leppida otsusega võistelda olümpiamängudel Venemaa liputa, n-ö neutraalse sportlasena.

ROK-i otsus Venemaa olümpiakomitee olümpiakeeld määrata tugines suurel määral endise Šveitsi presidendi Samuel Schmidti koostatud komisjoni uurimisraportil. Schmidti komisjon tuvastas 17 kuud kestnud töö tulemusel, et Venemaal on tõepoolest aset leidnud süstemaatiline dopinguproovidega manipuleerimine riiklikul tasandil. Venemaa olümpiakomitee peab ROK-

ile hüvitama uurimiskulud kogusummas 15 miljonit dollarit, seda raha kasutatakse sõltumatu dopingukontrolli loomiseks. Dopinguskandaalide tõttu rahvusvahelise põlu alla sattunud Venemaa oli sarnases olukorras ka Rio suveolümpia eel, toona jättis ROK otsuste tegemise rahvusvaheliste spordi-alaaliitude kanda.

Eesti kahevõistlejad rajalt maha!

Eesti olümpiajuhtidele aga anti eelmisel nädalal PyeongChangi olümpia korralduskomiteest teada kahevõistluse kvoodisüsteemi muutusest. Selle tulemusena saavad suured riigid viienda sportlase koha juurde, Eestilt võeti kaks kohta ära.

Poolteist kuud enne olümpianimekirjade lukkuloomist läks muutumisele ROK-i maksimumkvoot kahevõistluses. See tõsteti ala tippriikidel viiele; Eesti kohad langesid seetõttu neljalt kahele. Seni olid kahevõistlejad elanud teadmises, et kui MK-sarjas tul-lakse võistkondlikult kümne parema riigi sekka, ollakse ka Lõuna-Koreas meeskonnana stardis.

Seega on lisaks Eesti spordijuhtidele põhjust pahased olla ka meie spordisõpradel, kellele jääb järjest vähem võimalusi sportlastele kaasa elada.

Aivar Jarne

Tsiviilkaitse hädaolukorrast

Allpool tuleb juttu tsiviilkaitsest. Just tsiviilkaitsest, mis oma sisult on riigikaitse üks komponente. Mitte ainult kaitseväge ei määra riigi vastu-panuvõime, vaid tähtis on ka toimimisvõimeline tagala. Ja just seda on võimalik saavutada hästikorraldatud tsiviilkaitse abil.

RAIK SAART

KE Volikogu korrakaitsekomisjoni esimees

TIIT KIVIKAS

KE Volikogu riigikaitsekomisjoni esimees

Esimese Eesti Vabariigi ajal moodustati 1936. aastal Kodanlik Õhukaitse, mille ülesanneteks olid õhurünnakukahjude vältimine ja elanikkonna ettevalmistamine võimalike õhurünnakute puhuks. Elanikud pidid oskama ennast kaitsta ja teisi abistada, korda hoida ja majandustegevust jätkata, purustusi likvideerida ja esmaabi anda. Riigiteenijatel ja kooliõpetajatel tuli õhukaitse valdkonna tundmaõppimiseks läbi teha kohustuslikud eksamid. Õhukaitseteenistus jagunes kohustuslikuks, kuhu pidid kuuluma isikud vanuses 15–60 aastat, ja vabatahtlikuks. Vabatahtlikud kuulusid Õhukaitsele, mis tehti 1938. aastal. Seega loodi elanikkonna kaitse süsteem. 1940. aastal Kodanlik Õhukaitse muudeti kohalikuks Õhukaitseks ja 1961. aastal sai sellest Tsiviilkaitse.

Taasiseseisvumise järel jäi uute poliitiliste juhtide jaoks tsiviilkaitse paljude teiste olulistele küsimustele kõrval pisut tahaplaanile. Eestis vajab arendamist süsteem, mis kriisi puhkemisel tegeleks elanikkonna kaitsega, tootmise ja transpordi tagamisega, purustuste likvideerimisega, vigastatutele meditsiinilise abi andmisega. Alles nüüd räägitakse võimalikust evakueerimise vajadusest; ainult et kuhu ja kuidas, seda ei tea keegi.

Lihtsustatult – riigikaitse süsteem, toonitame: **süsteem**, moodustub kolmest tasandist. Esimene on operatiivses valmisolekus olevatest jõududest ehk siis neist, kes ohtliku olukorra

tekkimisel otsekohe reageerima peavad. Sündmustele Päästeteenistuse ning Politsei ja Piirivalve vastutusalas reageerivad need ametnikud, kes on tööl. Juurde on võimalik kutsuda ka vaba vahetuse ametnikke. Rohkem ei kedagi.

Edasi peaks kaasatama juba reserviste, ehk siis neid isikuid, kellest on moodustatud reservjõud. Nead peavadki moodustama riigikaitse teise tasandi. Taasiseseisvusaja alguses moodustati Siseministeeriumi haldusallas Sisekaitse Operatiivrügement, mis pidi ette valmistama reservjõude korra ja turvalisuse tagamiseks, ja kolm Päästekompaniid päästjate abistamiseks päästesündmustel. Kõik need üksused komplekteeriti ajateenijatest ja asusid kasarmutes; neil olid oma varustus, logistika, side ja loomulikult ka ettevalmistatud ohvitserkond. Seega oli loodud **süsteem**.

Ent mõned aastad hiljem kõik see likvideeriti. Nii rügement kui ka kompaniid saadeti laiali. Konkurentsis ajateenijate ja riigieelarve jaotamisel läks jäme ots Kaitseministeeriumi kätte ning Siseministeeriumile jäid tühjad pihud.

Kahtlemata on sõjaline kaitse olnud prioriteet ka tänastes vaidlustes. Näiteks saaks sisekaitset arendada ajateenistusest kõrvaljäänud noormeeste arvel. See vajab süsteemi ja raha. Ja tarku otsuseid.

Kahjaks reservsüsteemi alles ei jäetud. Et reservjõude ikkagi on vaja, asuti lootma vabatahtlikele.

Politseis abipolitseinikele ja päästeteenistuses vabatahtlikele päästjatele. Kaitsele ülema kindralmajor Meelis Kiili sõnade kohaselt tahetakse näha vabatahtlike „hõbekuuli“, mis kõikide raskuste ja ohtudega toime tuleb. Vabatahtlikud on abijõud ega saagi kanda riigi

ülesandeid. Samas on tõde see, et vabatahtlikud või mitte – kaitseleiltsed on need, kes vabast ajast harjutavad ja mobiliseeritakse ikka ju koos elukutselistega.

Riigikaitse kolmandaks komponendiks on tsiviilkaitse, mis peab kriisilukorras tagala organiseeritud toimimise.

Tsiviilkaitse hõlmab endas nii kodanikukaitset kui ka nüüd moodsat mõistet – elanikkonna kaitset. Need kõik on tsiviilkaitse erinevad tahud. Ja on veel muudki, mille oleme uljalt kõrvale heitnud. Näiteks varjendite süsteem, elanikkonna informeerimine ja häiresüsteem, inimeste ettevalmistamine esmaabi osutamiseks, riiklike varude süsteem, põgenike elu korraldamine, valve ja esmaabi korraldamine, töödeks võimeline abiteenistus jne.

Tsiviilkaitsega ei tegele süsteemselt mitte keegi.

Aseinena on välja pakutud hädaolukordade lahendamise korda. Selleks on olemas omaette seadus, mille viimane redaktsioon jõustus käesoleva aasta 1. juulil. Seaduses on justkui kõik lahti kirjutatud: kes millegi eest vastutab, kes koordineerib ja kes juhib, kellel on õigused ja kellel kohustused. Muidugi pole selles seaduses midagi kirjas pädevusest ehk siis oskuste vajalikkusest.

Ainult et kuskohalt võetakse need inimesed, tehnika ja varud ning juhid, kes vajalike tööde korraldamiseks toime tulevad? Loodetavasti tehnika saadakse koostöös erasektoriga.

Samas võib küll taotleda ettevõtete ja asutuste abi, aga see kõik võtab aega. Hädaolukorras on aga aeg üks kõige kriitilisem tegur. Viivitada ei tohi.

Kuvatõmmis videost

Peaminister 9. detsembril külastamas reservväelaste õppust „Okas 2017“.

Hakata hädaolukorras looma juhtimiskeskusi, otsima inimesi töökohustuse täitmiseks, varustada neid vajalike töövahenditega ja õpetada neid töid õigesti tegema – see on ülimalt keeruline. Paraku ei ole ka neid, kes seda õpetamist suudaksid läbi viia. Elu on näidanud, et kriisi puhul ei suuda tavaluukorras head ametnikud siiski kuidagi hakkama saada neile ootamatult täita antud ülesannetega. Sest nad ei tea, mida teha, kuidas teha, millal teha, ja nad kardavad vastutust.

Soovitatakse korraldada rohkem õppusi.

Õppus on õppus, kuid reaalses kriisilukorras pole midagi ette kirjutatud. Sündmused arenevad kiiresti, tekivad tõrked, ei tööta side, tehnika laguneb kõige ebasobivamal hetkel ning remondivõimalused puuduvad. Ülemused esitavad segavaid nõudmisi ja alluvad ei saa aru, mida nad peavad tegema. Loomulikult ei suuda igapäevarutiiniga harjunud ametnik uues olukorras kohe kohaneda. Siis peabki ametkondadele ja omavalitsustele appi tulema tsiviilkaitse. Süsteem, mille käsutuses on varjupaigad (varjendeid me niikuinii ehitada ei suuda) ja neid teenindav personal; toilitustamise, tervishoiu, isikute arvestamise teenistus. Süsteem, mis suudab lahendada transpordiprobleeme, evakuatsiooniküsimusi ja evakueerita-

vate majutamisega seotut; võtab valve alla elanikest tühenenud elamupiirkonnad; tegeleb tuleohutuse ja esmaabimeditsiiniga; korraldab haridus- ja tervishoiuasutuste evakueerimist; tegeleb liiklusohutuse probleemidega; hoiab ära kaoset tekkida võivad kahjusid.

Omaette teema on majandustegevuse tagamisele kaasaaitamine, varustusprobleemid, abitööde korraldamine jm.

Kordame üle: tegemist on **süsteemiga**, mis on ette valmistatud kriisilukorras toimimiseks.

Aga kas meil tsiviilkaitset üldse vaja läheb?

Keegi ei tea, kas selliseid halbu olukordi ette tuleb, kus on vaja teha suuri pingutusi, et normaalset elukeskkonda tagada. Siiani on ju Päästetam ja PPA meie füüsilise turvalisuse taganud; kiirabi jõuab tavaliselt ikka tõsiste appikutsete puhul kohale. Uputusi tegelikult ei ole, kui mõnikord põlvkõrguselt sügavad lombid välja arvata. Eestis vulkaane ei ole, maa ei värise, kuumalained meid ei ohusta, vahel tuiskab, aga sedagi harva. Pommionu, kes Lasnamäel maju õhku laskis, istub nüüd vanglas; muid varinguid pole ette tulnud. Tulekahjusid ju on, aga ka nende arv väheneb. Kuival ajal põleb vahel mets, aga sedagi mitte eriti ulatuslikult. Ja võimaliku laeva- või lennuõnnetuse vastu tsiviilkaitsega niikuinii ei saa.

Põgenikeküsimus on poliitilise tagapõhjaga ja terroriohtu Eestis karta ei ole. Nii vähemalt väidab KAPO.

Vaenlase vastu kaitseb meid NATO. Kas meil on siis vaja teha ennetavaid kulutusi? Pigem oleme ratsionaalsed ja tegeleme sellega, mis meil hädapäraselt korrastamist vajab. Selline arutelu on loogiline niikaua, kuni midagi tõsist ei ole juhtunud. Siis aga avastame, et me pole sellisteks katsumusteks valmis. (Ka kaitseväge poleks ju vaja ülal pidada niikaua kuni sõda ei ole. Eks siis vaatame, kuidas toime tulla. Milleks praegu kaitsekulutusi teha?)

Kokkuvõtteks.

Selleks, et häda- ja kriisilukordadega võimalikult tulemuslikult hakkama saada, tuleb luua reageerimiseks vajalik süsteem. Meiegi pärast kasvõi nii, kui 1936. aastal seda tehti. Me ei väida, et selleks peab hirmsaid kulutusi tegema. Ent kogu süsteem vajab eelkõige asjatundlikku läbimõtlemit, ja alles siis tegemist.

Lõpetuseks küsime: Kas selle artikli lugeja teab, kuhu tal on võimalik varjuda, kui kodus olla enam ei saa; või kuhu rutata evakuatsiooni väljakuulutamise korral? Või kes on see isik, kellele ta saab neis küsimustes kontakteeruda? Küsimusi on palju, aga vastuseid ei ole.

Majakovski passist halli passini

Kogu Venemaa noorus pidi kunagi õppima tundma poet Vladimir Majakovskit ja eriti sai tema loomingust esile tõstetud „Luuletust Nõukogude passist“. Majakovski oli sotsiaaldemokraat ning pärast-revolutsioonaaegne õhkkond oli siis alles suhteliselt vaba. Stalinlikud repressioonid polnud veel alanud, kultuuriinimesed reisisid riigist riiki.

Majakovskil oli palju armuafääre, aga tõeliselt armastas ta, olles kolmikabielus, ainult Lililit. Sel ajal, kui Majakovski oma „punase passiga“ Ameerikas käis, oli tal ka seal armuafäär, millest sündis tütar. 1930. a. purunes kommunistiuniooni lõplikult, ja 36-aastane Majakovski lõpetas elu enesetapuga.

Nõukogudemaa avarustes jäi pass Nõukogude tavainimestele kauaks ajaks ainult unistuseks. Maarahvast hoiti paiksena – kui kellelgi oli vaja eriolukorras kuhugi sõita, sai ta külanõukogust „spravka“, kus kirjas, kes

tema on ja mis on tema sõidu eesmärk.

Pärast Nõukogude Liidu kokkuvõtmist saabus Majakovskile teine surm – talle sai osaks põlgus tervetelt põlvkondadelt, keda oli vägisi sunnitud tema luuletusi lugema ja isegi pähe õppima. Aga pass kui selline jäi vene inimesele hinge.

Ja nüüd siis Eesti hallide passide juurde. Juba see sõna „hall“ (serõi) on üsna halvustava varjundiga: hall inimene, hall mõistus, hall ajuollus jne.

Praegu on Eesti venekeelse

elanikkonna põhiraskuseks eesti keele omandamine. Eriti vanem generatsioonil.

Hiljuti tuli jutuks Narva taksojuhtidele esitatav nõue riigikeel selgeks õppida. Tegelikult on see absurd, sest Narvas olles ei kuule kusagil eestikeelset kõnet. Seal peaks elama ligi 2000 enast eestlaseks nimetanut, kuid ilmselt on nendegi suhtluskeel vene keel. Vähesed keelekursused pole andnud erilist tulemust, sest kui sealsed elanikud pisut juba oskavad, siis õpitu ununeb ruttu, sest keegi ei räägi eesti keelt.

Juhuslik vestluskaaslane-taksojuht ei suutnud meenutada klienti, kes oleks tema poole pöördunud riigikeeles. Taksojuhtide elu on üks pidev piirikaubandus ja odava bensiini sissevedu. Seepärast maksab ka kogu linna piires taksoõit vaid 2 eurot! Ja tasub ära.

Rääkides ühe riigiametnikuga, selgus, et temagi polevat linnas eestikeelset juttu kuulnud. Kas niimoodi peamegi jätkama? Kulutame miljoneid ja nimetame seda edukaks integratsiooniks? Aga mis oleks, kui pakuks välja Majakovski kolmanda surma – lõpetaks ära „hallide“ passidega ja kutsuks soovijad Eesti passi alla? Need on ju ometi meie omad venekeelsed mammid-papid ja nad pole riigi suhtes vaenulikud. Nad on kurvad,

Majakovski

sest peavad olema teistsugused. Teistvärvi passiga.

Ammu oleks aeg muuta kodakondsuse saamise kõige raskem osa – keelenõue – inimlikumaks. Teha selgitustööd eriti Narva ja Kohtla-Järve piirkonnas ning

asuda uute tingimuste alusel passe vahetama. Kes soovib jääda Venemaa kodanikuks, palun, jäägu. Kes aga Eesti passi ihaldab, peab mõistma Eesti riigikorda ja seadusi ning olema Eesti riigile lojaalne. Siin on Riigikogul aeg meie seadusi niipalju muuta, et lõpetataks see meie passisüsteemi väljastpoolt halvustamine mittekodanike teemal.

Loomulikult peab Eesti riik tõstma keeleõpetuse taset ja kättesaadavust, aga see ei peaks olema seotud kodakondsusetuse küsimusega. Ja kõige mõttetum on keeleõpe siis, kui pole seda keelt kusagil kasutada. Nii, nagu on sellega täna Narvas. Mõtelgem sellele, kasvõi nüüd, jõuluajal.

Aivo Oina

TALLINNA TV

18. – 24. detsember 2017

ESMASPÄEV, 18.12.

08:00 Nädal +*
09:00 Kultuurimeeter*
09:30 EV 100. Teekond*
10:00 Nädal +*
11:00 Rahvalõõts 2017 5/6
11:30 Inimeste lood*
12:00 Innovaatiline linn*
12:25 Pillimeeste klubi*
13:25 Info TV
16:30 Taevariik UFOdega*
17:00 Hakkame koos mõtet looma 2/3*
17:30 TeTeVeke lastele
18:00 TÄNA. Uudised
18:10 Draamaseriaal. Saatuslikud valed 50/140
19:05 Ela hästli*
19:30 Terve tervis
20:00 TÄNA. Uudised
20:20 TÄNA. Tallinna uudised
20:30 TÄNA +
20:45 Täna maailmas
21:00 TÄNA. Uudised
21:15 Naised, kes ei nuta
22:00 Korra kaitsel
22:30 3096 päeva (Saksamaa, 2013)
00:20 TÄNA. Uudised*
00:40 TÄNA. Tallinna uudised*
00:50 TÄNA +*
01:05 Täna maailmas*
01:20 Info TV

TEISIPÄEV, 19.12.

08:00 TÄNA. Uudised*
08:20 TÄNA. Tallinna uudised*
08:30 TÄNA +*
08:45 Täna maailmas*
09:00 Draamaseriaal. Saatuslikud valed 50/140*
09:55 TÄNA. Uudised*
10:05 Terve tervis*
10:35 Naised, kes ei nuta*
11:20 Korra kaitsel*
11:50 Säkna Rehepidu 2017
12:45 Info TV
15:45 Naised, kes ei nuta*
16:30 Korra kaitsel*
17:00 Terve tervis*
17:30 TeTeVeke lastele
18:00 TÄNA. Uudised
18:10 Draamaseriaal. Saatuslikud valed 51/140
19:05 Innovaatiline linn
19:30 Linnaosa lood
20:00 TÄNA. Uudised
20:20 TÄNA. Tallinna uudised
20:30 TÄNA +
20:45 Täna maailmas
21:00 TÄNA. Uudised
21:15 Mõtlemis tase
22:00 Otse künnesse
23:00 Moisekatsi elohelü 2016 5/6
23:25 TÄNA. Uudised*
23:45 TÄNA. Tallinna uudised*
23:55 TÄNA +*
00:10 Täna maailmas*
00:25 Mõtlemis tase*
01:10 Info TV

KOLMAPÄEV, 20.12.

08:00 TÄNA. Uudised*
08:20 TÄNA. Tallinna uudised*
08:30 TÄNA +*
08:45 Täna maailmas*
09:00 Draamaseriaal. Saatuslikud valed 51/140*
09:55 TÄNA. Uudised*
10:05 Linnaosa lood*
10:35 Innovaatiline linn*
11:00 Otse künnesse*
12:00 Mõtlemis tase*
12:45 Info TV
15:45 Otse künnesse*
16:45 Mõtlemis tase*
17:30 TeTeVeke lastele
18:00 TÄNA. Uudised
18:10 Draamaseriaal. Saatuslikud valed 52/140
19:10 Meedia keskpunkt
20:00 TÄNA. Uudised
20:20 TÄNA. Tallinna uudised
20:30 TÄNA +
20:45 Täna maailmas
21:00 TÄNA. Uudised
21:15 Tallinn - Helsingi Dokumentaalfilm. Stalini surm (Saksamaa, 2013)
22:25 Julge võita. Rocco unistus (Itaalia, 2016)
00:05 Meedia keskpunkt*
00:50 TÄNA. Uudised*
01:10 TÄNA. Tallinna uudised*
01:20 TÄNA +*
01:35 Täna maailmas*
01:50 Info TV

NELJAPÄEV, 21.12.

08:00 TÄNA. Uudised*
08:20 TÄNA. Tallinna uudised*
08:30 TÄNA +*
08:45 Täna maailmas*
09:00 Draamaseriaal. Saatuslikud valed 52/140*
09:55 TÄNA. Uudised*
10:05 Inimeste lood*
10:35 Meedia keskpunkt*
11:20 Dokumentaalfilm. Stalini surm (Saksamaa, 2013)*
12:05 Tallinn - Helsingi*
12:30 Pillimeeste klubi*
13:30 Info TV
16:45 Meedia keskpunkt*
17:30 TeTeVeke lastele
18:00 TÄNA. Uudised
18:10 Draamaseriaal. Saatuslikud valed 53/140
19:05 Horisont
20:00 TÄNA. Uudised
20:20 TÄNA. Tallinna uudised
20:30 TÄNA +
20:45 Täna maailmas
21:00 TÄNA. Uudised

21:15

Kabinet
Tervisevõti. Dr Viktor Vassiljev
22:45 Otse künnesse*
23:45 TÄNA. Uudised*
00:05 TÄNA. Tallinna uudised*
00:15 TÄNA +*
00:30 Täna maailmas*
00:45 Info TV

REEDE, 22.12.

08:00 TÄNA. Uudised*
08:20 TÄNA. Tallinna uudised*
08:30 TÄNA +*
08:45 Täna maailmas*
09:00 Draamaseriaal. Saatuslikud valed 53/140*
09:55 TÄNA. Uudised*
10:05 Kabinet*
11:00 Tervisevõti. Dr Viktor Vassiljev
11:35 Horisont*
12:30 Info TV
16:35 Kabinet*
17:30 TeTeVeke lastele
18:00 TÄNA. Uudised
18:10 Draamaseriaal. Saatuslikud valed 54/140
19:05 Majad ajas
19:30 Kultuurimeeter
20:00 TÄNA. Uudised
20:20 TÄNA. Tallinna uudised
20:30 TÄNA +
20:45 Täna maailmas
21:00 TÄNA. Uudised
21:15 Maagiline reede: Maatriks Tootatud maa (USA, Araabia Ühendemiraadid, 2012)
21:55 TÄNA. Uudised*
23:40 TÄNA. Tallinna uudised*
00:00 TÄNA +*
00:10 Täna maailmas*
00:25 Info TV

LAUPÄEV, 23.12.

08:00 TÄNA. Uudised*
08:20 TÄNA. Tallinna uudised*
08:30 TÄNA +*
08:45 Täna maailmas*
09:00 Draamaseriaal. Saatuslikud valed 54/140*
09:55 TÄNA. Uudised*
10:05 Huvasti. Tantsib Sylvie Guillem (2012)
10:30 Terve tervis*
11:00 Kultuurimeeter*
11:30 Kabinet*
12:25 Korra kaitsel*
12:55 Maatriks*
13:35 Tallinn - Helsingi*
14:00 Info TV
15:10 Kuni me kohtume taas
16:10 Moisekatsi elohelü 2016 5/6*
16:35 Horisont*
17:30 TeTeVeke lastele
18:00 TÄNA. Uudised
18:05 Majad ajas*
18:30 EV 100. Teekond
19:00 Rändur. Tuneesia 4/4
19:30 Rahvalõõts. Simman 2017 5/6
20:00 TÄNA. Uudised
20:20 Dokumentaalfilm. Tee pimedusest välja – Euroopa keskajal 3/4
21:15 Dickensi maailm (BBC, 2015) 11/13
22:05 TÄNA. Uudised
22:10 Daamide õnn (Itaalia, 2015) 16/20
23:10 Kultuurimeeter*
23:40 Rahvalõõts. Simman 2017 5/6*
00:10 Rändur. Tuneesia 4/4*
00:40 EV 100. Teekond*
01:10 TÄNA. Uudised*
01:30 Info TV

PÜHAPÄEV, 24.12.

08:00 TÄNA. Uudised*
08:20 Linnaosa lood*
08:50 TÄNA. Uudised*
08:55 Ma tahan olla õõ su akna taga. Ivo Linna ja Nele-Liis Vaiksoo (2015)
10:00 Rahvalõõts. Simman 2017 5/6*
10:30 Dokumentaalfilm. Tee pimedusest välja – Euroopa keskajal 3/4*
11:25 TTV kullafondist. Jõulupidustused keskaegses Tallinnas OTSE: Jõulurahu väljakuulutamine Tallinnas Reformatsioon 500 jumalateenistus Daamide õnn (Itaalia, 2015) 16/20
13:35 Kultuurimeeter*
14:35 Soe pisar kui langeb. Dave Benton ja Ursel Oja laululapsed (2015)
15:05 EV 100. Teekond*
16:10 E STUudio aastalõpu-kontsert (2012)
16:40 TeTeVeke: Multifilm. Waiteri ja Tandoori jõulud Dickensi maailm (BBC, 2015) 11/13*
18:40 Jõulud Hollywoodis (USA, 2014)
19:30 Hortus Musicus 45 1/2 Inimese mõõde. Kristiina Ehin
20:55 Jõulutüee 2016. Lenna Kuurmaa ja Vennaskond
21:45 Jõulurahu väljakuulutamine Tallinnas*
22:30 Jõulud Hollywoodis (USA, 2014)*
01:45 Info TV

Vara kahekordne tagastamine on õigustühine

Omandireformi käigus kodu kaotanud inimeste kohtuasjad ei taha meie kohtutes kuidagi lõppeda. Omaette teema selles õiguslikus kaoses moodustavad Saksa Usaldusvalitsusele*) üle antud majades erastamisõiguseta jäänud sundüürnike kohtuasjad. On aga üheselt selge, et ümberasujate poolt Usaldusvalitsusele üle antud vara tagastamiseks puudus ja puudub seniajani Eestis seadusest tulenev regulatsioon.

FEJA RÄIM sundüürnik

Tuleb tunnistada, et omandireformi seadused ei ole algusest peale võimaldanud tagastada Saksa Usaldusvalitsustele üle antud vara. Ümberasujatele kuulunud vara anti üle vabatahtlikkuse alusel ja see võeti Eestis arvele riikidevaheliste lepingute alusel ning selline vara kuulus toona kompenseerimisele samuti riikidevaheliste lepingute ja seejärel Saksa riigi poolt välja antud õigusaktide alusel. Nagu ka omandireformi aluste seadus (ORAS) tõendab, nähti ette mistahes vara tagastamine ainult omandireformi seaduste alusel. ORAS § 3 määrab kindlaks omandireformi objekti ja tagastamise korra ega sisalda tagastamisele kuuluva vara loetelus Usaldusvalitsusele üle antud vara.

Kui ORAS 1991. aastal vastu võeti, sätestas selle rakenduseadus täiendavalt, et ümberasujatele kuulunud vara ei kuulu tagastamisele. Vastavad selgitused ORAS-e rakenduseaduse osas on Riigikogus rakenduseaduse vastuvõtmise eel esitanud Liina Tõnisson. Kõik põhjendused, miks seda vara ei saa käsitleda õigusvastaselt võõrandatud varana, on Riigikogu istungi stenogrammis kirjas.

Riikidevahelised lepingud on olemas

Usaldusvalitsusele üle antud vara kohta märkis ka ORAS § 7 lg 3, et seda vara puudutavad küsimused lahendatakse riikidevaheliste lepingutega sätestatud korras. Oli ilmne, et see kindel oli ORAS-e ilmutamise ajaks juba ammu olemas. Neid ORAS § 7 lg 3 meenutatud riikidevahelisi lepinguid oli toleks ajaks sõlmitud vähemalt kolm – seoses Eesti–Saksa Usaldusvalitsuse loomisega, seejärel ka seoses NSV Liidu – Saksa Usaldusvalitsuse loomisega enne Teist maailmasõda; lisaks on olemas 1952. aastal NSV Liidu ja Saksamaa vahel sõlmitud leping, mille alusel Saksamaa korraldas kompensatsioonide väljamaksmist.

Selle lepingu tekst ja muud asjassepuutuvad materjalid on Justiitsministeeriumist saadud ja kohtule esitatud Rein Marki kohtuasjas. Kahe esimesega neist lepingutest nähti ette Usaldusvalitsusele üle antud vara arvele võtmine eesmärgiga see hiljem kompenseerida Saksamaal. Kolmanda lepinguga eraldas NSV Liit Saksamaale reparatsioonikahjude summa vähendamise arvelt rahalised vahendid NSV Liidu – Saksamaa Usaldusvalitsusele üle antud vara eest rahalise kompensatsiooni väljamaksmiseks ümberasujatele. Saksa riik omakorda on välja andnud kõik vajalikud seadused, mille alusel see vara Saksamaal kompenseeriti, kompensatsioonid on soovijatele välja makstud. Seega

lahendati Usaldusvalitsusele üle antud vara eest kompensatsioonide väljamaksmine lõplikult juba 1950. aastatel.

Eesti keele tundja peaks selgesti aru saama, et ORAS § 7 lg 3 räägibki minevikus juba sõlmitud lepingutest, mille tõttu seda vara ei saa tagastada kui õigusevastaselt võõrandatud vara.

Selgituseks lisan, et kompenseeritud vara enam tagastamisele ei kuulunud. Nii pole

kuna Eestis eluruumide erastamise seadus keelas neil inimestel, kes tagastamisele kuulunud majades elasid, teistega võrdsetel alustel oma kortereid erastada. Inimeste massiline deporteerimine on rahvusvahelise õiguse kohaselt käsitletav kriminaalkuriteona ega saa olla ühegi riigi siseasi.

Kolme kõnealuse rahvusvahelise lepingu ja Saksamaal välja antud õigusaktide näol on tegemist avaliku teabega. Need

aluste seaduse § 7 lõike 3 kehtetuks tunnistamise seadus põhiseadusega vastuolus olevaks, märgib küll punktis 34 järgmist: „Seetõttu asub kolleegium seisukohale, et vaidlustatud seadus ei vasta põhiseaduse §-dest 13, 14 ja § 12 lõike 1 tulenevale üldise kaitseõiguse ning üldise menetlus- ja korraldusõiguse võrdse kaitse põhimõttele.“

Punktis 34 märgib kõnealune kohtuotsus: „Eelnevalt tulenevalt rahuldab kolleegium taotluse ja tunnistab Vabariigi Presidendi poolt välja kuulutamata jätetud Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduse § 7 lõike 3 kehtetuks tunnistamise seaduse põhiseadusega vastuolus olevaks.“

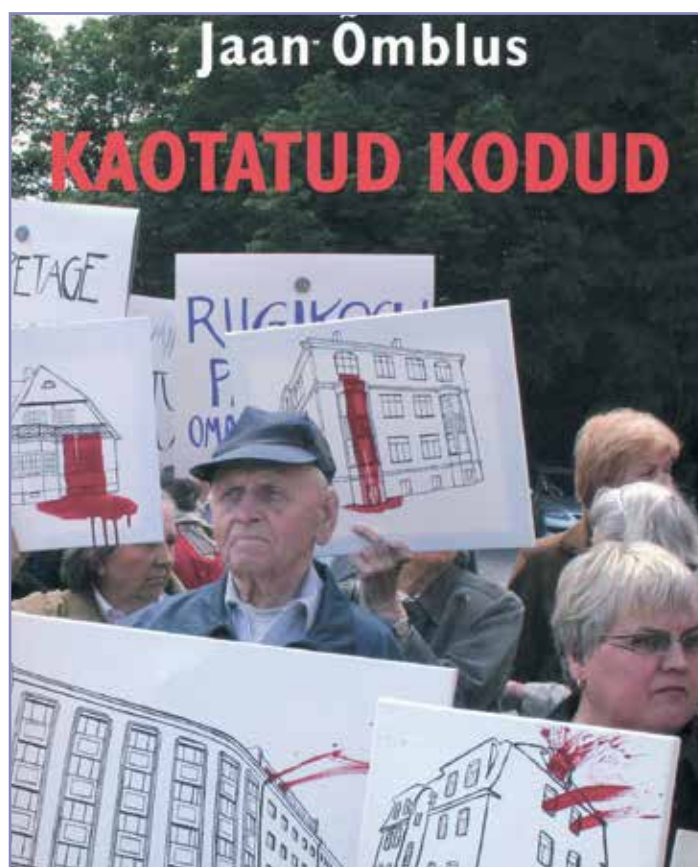
Vastuolu põhiseadusega

Kuid Riigikohus on samas andnud juhendi, mille kohaselt ümberasujate poolt usaldusvalitsusele üle antud vara ikkagi tuleb tagastada nagu õigusvastaselt võõrandatud vara. Sellise juhendi näol ei ole tegemist mitte seadusega, vaid kohtu seisukohaga, mis ei saa õiguriigis avalikus halduses olla tegevuse aluseks, kuivõrd Põhiseadusest tulenevalt puudub Eestis avalikus halduses seadusest vaba diskretsiooniõigus (suvaõigus). Seega ei ole ka Riigikohtul õigust avalikus halduses oma meelevaldselt diskretsiooni narratiivina seaduse pähe peale sundida.

Õigusemõistmise üldpõhimõtete ja Eesti Vabariigi põhiseaduse kohaselt ei saa Eestis kehtida põhiseadusega vastuolus olevad seadused. Seega ei saa kehtida ORAS § 7 lg 3 kehtetuks tunnistamise seadus. Ometi on aga internetis Riigi Teatajas ORAS-e hetkel kehtivas tekstis üheselt märgitud, et § 7 lg 3 on ikkagi kehtetu. Sellises õiguslikus kaoses kaotavad aga sundüürnikeks tehtud inimesed jätkuvalt oma kodusid.

Samas on ilmne, et usaldusvalitsustele üle antud vara näol on tegemist seaduste alusel endise omaniku poolt üle antud ja seaduste alusel kompenseeritud varaga, mille tagastamiseks omandireformi raames puudub õiguslik alus.

*) **Saksa Usaldusvalitsus** – Saksamaa valitsuse poolt Tallinnas Saksa konsulaadi juurde asutatud eriline Saksa korraldus- asutus, millel oli seaduspärase volituse põhjal ülesandeks Saksamaale ümberasujate kogu varandust võtta valitsemisele, seda võimalikult viivituseeta likvideerida ja lõplikult korraldada ning ühtlasi hoolitseda ümberasustatute võlgade jm kohustuste katmise eest. Saksa Usaldusvalitsus pidi tema poolt valitsetava vara valitsemisel, likvideerimisel ja lõplikult korraldamisel arvestama Eesti majanduslikke huve. (Ajalehest „Uus Eesti“ 16.10.1939) – Toim.

2009. aastal Jaan Ömbluse kirjutatud „Kaotatud kodud“ on raamat, milles käsitletakse omandireformi olemuslikke põhimõtteid ja tegelikku kulgu, kõrvalekaldumist kavandatud kursist ja reformi ülekohtuseid tagajärgi. Sundüürnike teemat ja sellega seotud probleeme aitab just see raamat paremini mõista.

ORAS §17 lg 5 kohaselt omandireformi õigustatud subjektiks oleval isikul enam õigust nõuda õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamist või kompenseerimist selle vara osas, mis on juba tagastatud või kompenseeritud. Eestis aga asuti ka kompenseeritud vara meelevaldselt tagastama ja tehti ilma igasuguse õigusliku aluseta kodutuks sadu inimesi.

Manipulatsioonid õigusloomega

Kui meedias puhkes skandaal ümberasujate vara seadusevastasest tagastamisest, pöördus toonane Eesti valitsus huvigruppide survele Saksamaa poole ettepanekuga sõlmida uus leping, mis ikkagi õigustaks usaldusvalitsustele üle antud vara tagastamist Eestis, kuid Saksamaal on sellise lepingu sõlmimiseks kategooriliselt üheselt arusaadavalt keeldunud. Saksamaal on oma keeldumist põhjendanud asjaoluga, et Saksamaal ei soovi võtta kaasvastutust teise riigi tegevuste eest. Kaasnes ju selle vara tagastamisega inimeste deporteerimine ja poliitiline represseerimine,

lepingud ja Saksamaal välja antud asjassepuutuvad õigusaktid on arhiivides olemas ja nende olemasolu poleks õiguse üldpõhimõtete kohaselt seetõttu enam isegi vaja kohtus tõendada. Kahjuks Eestis jätkasid kohtud ja õigusvastaselt võõrandatud Vara Tagastamise Komisjonid ümberasujate poolt Usaldusvalitsusele eelmärgitud lepingute alusel üle antud ja kompenseeritud vara tagastamist huvigruppide survele. Oma tegevuse õigustamiseks ja kohtutele surve avaldamiseks alustati manipulatsioonide Eesti õigusloomega. Kõigepealt tühistati ORAS-e rakenduseaduse paragrahv, mis selle vara tagastamist keelab, ja korduvalt püüti tühistada ka ORAS § 7 lg 3, mis ilmselges minevikuvormis kõneles juba sõlmitud rahvusvahelistest lepingutest.

Manipulatsioonidesse kaasati ka Riigikohus. Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 31.01.2007 kohtuotsus (RT III 2007, 5, 36) Vabariigi Presidendi taotluses tunnistada Eesti Vabariigi omandireformi

Rahvastikukriisi olemasolust Eestis

Arutelu algatajaks, strateegilise dokumendi „Rahvastikupoliitika põhialused 2018–2035“ ideepaberi koostajaks ja sellekohase töörühma kokkupanijaks oli Riigikogu rahvastikukriisi probleemkomisjon. Töörühma koosoleku korraldamisele 20. novembril aitasid kaasa Riigikantslei strateegiabüroo ja peaministri rahvastikunõunik. Koosolekut juhatas probleemkomisjoni esimees Siret Kotka-Repinski, kes sissejuhatavas sõnavõtus ei varjanud läbivaadatava ideepaberi esialgset iseloomu ja otse soovis selle kritiseerimist. Teda võeti kuulda.

Töörühma liikmeteks olid kutsutud teadlased ning huvigruppide ja riigiametite esindajad, kokku ligi nelikümmend inimest. Istung oli avalik – võimalust osaleda kasutas paarkümmend inimest. Tagantjärele on kogu kahetunnine arutelu igatüüpe jälgitav Riigikogu veebiüleandes. Rahvastikupoliitika põhialuste koostamine on jätkuks möödunud aasta 18. veebruaril Riigikogu Eesti rahvastiku toetusrühma korraldatud konverentsile „Eesti demograafiline seisund ja selle suundumused“, Keskerakonna fraktsiooni 21 liikme arupärimisele peaministrilt rahvastiku kahanemise kohta ja tänava jaanuaris-vebruaris Riigikogus peetud läbirääkimistele seoses rahvastikukriisi probleemkomisjoni moodustamisega. Juhtivat osa selles kandis algul Riigikogu vanim liige Rein Ratas, hiljem Jüri Ratas.

Vajalikud tegevused

Niisiis on valdav osa Riigikogu liikmetest tunnistanud rahvastikukriisi olemasolu Eestis ja asunud probleem-

komisjoni kaudu tegutsema. Ülesanne, mis varasematel Riigikogu koosseisudel ja valitsustel pole õnnestunud, on erakordselt keeruline. Õieti pole seda tõsiselt taotletudki. Seda tõendab rahvastikupoliitilise vastutusega ametnike olematus; nüüdki on neid vaid mõni üksik.

Kolm aastat tagasi vastas minu arupärimise peale peaminister Taavi Rõivase metsandusala ettevalmistusega nõunik, et „Vabariigi Valitsus tegeleb rahvastiku püsijäämise küsimustega peaaegu igapäevaselt. Võin kindlalt väita, et valitsuses tehakse otsused eesmärgiga, et kasvaks meie rahvaarv ning meie heaolu ja elukeskkond“.

Minu päringud ministritele nende andumust kahjuks ei kinnitanud. Pooled tolleaegsed ministrid on tänagi ametis. Kas nende hoiakud Eesti edasikestmiseks vajalike tegevuste suhtes on muutunud? Kaks kuud tagasi edastas Riigikogu Eesti rahvastiku toetusrühma nimel kõikidele ministritele Eesti rahvastikupoliitika kavandi palvega seda parandada ja täiendada. Sellele soovile ei ole otsiaal-, kaitse- ja majandusministeerium vastanud isegi pärast teabenõude saatmist. Omaette lugu on toetusrühma soovile reageerimine – selles peegeldus vastumeelsus probleemi käsitleda.

Veel kaks aastat tagasi ei julgenud Riigikogu esimees Eiki Nestor võtta seisukohta rahvastikukriisi suhtes ja vastas mulle: „Põhiseaduse § 38 alusel on teadus ja kunst ning nende õpetused vabad. Seetõttu oleks mul ametiisikuna kohatu sekkuda akadeemilisse debatti ja seda mõjutada.“ Aga täna on probleemkomisjon loodud ja Riigikogu esimehelt ootaks toetust selle

tööle, kasvõi näiteks osalusega ideepaberi-koosolekul riigi põhiülesande läbivaatamisel. Täna tervishoiu eest vastutav minister, kes oli kaks aastat tagasi natuke aega haridusminister, vastas tollal oma nõuniku kaudu, isegi mitte omakäeliselt: „Minister luges huviga Teie saadetud analüüsi ja nõustub, et rahvastikukriis on Eesti ühiskonnas äärmiselt terav probleem. Ta palus kinnitada, et võtab Teie ettepanekuid oma töös arvesse.“ (Meenutame, et probleemkomisjoni moodustamist 14. veebruaril 2017 ei toetanud Riigikogus kolmandik kohalolijatest.)

Paistab, et riigi juhtivad poliitikud ja tippametnikud, rääkimata ametnikkonnast, on veel halvasti ette valmistatud riigi põhiülesande täitmiseks. Meeldetuletusi ja nõuandeid pole aastate jooksul kuulda võetud; selle kohta on piisavalt materjale Digari võrguväljaannetes „Rahvastikukriisi kogumik“ (2015) ja „Perekonnast, kodust, põhiseadusest ja riigist“ (2016). Senine rahvastikupoliitika on teeninud eeskätt integratsiooni, mis oli esikohal 1997. aastal Andra Veidemanni ministrikohustustes ja realiseerus vastava sihtasutuse loomisega. Demograafiline olukord oli tookord teisejärguline ning ministri kava jõustumine rahvastikupoliitika sõnastamise ja rahvastikuprogrammi loomise näol pandi küll valitsusprogrammi, aga tühistati Mart Laari taastulekul ilmselt tollase rahvastikuministri, praeguse Balti Filmiinstituudi direktori Katrin Saksaga ettepanekul.

Jõudu Siret Kotka-Repinski-le!

Andsin lühiväljaande olukorrast, milles rahvastikukriisi probleemkomisjon

käivitas strateegilise dokumendi loomise. Seda tehti riigieelarve seaduses sätestatud standardnõuete järgi, sest see on ainus arengudokument, mille võtab vastu Riigikogu. Omakorda hakkasid nõuded kohe piirama produkti loomist – see ei sisalda rahastamist ega mõõdikuid. Kummeline küll: riigi põhiülesande täitmiseks pole raha ja endastmõistetavaks loetakse pikaajalist tasuta tööd, milleks koputatakse südametunnistusele. Selge see, et aastatega kuhjunud probleemipundar ei avanenud esimesel koosolekul, vaid paljastas seisukohtade ja huvide virvarri. Räägiti nõõ oma mätta otsast, tervikut tajumata. Siiski ei pea probleemkomisjon sellest meelt heitma, et rohkem kriitikat kui tunnustust sai. Kriitika ja etteheited ju on Riigikogu töö osa ning need teevad oma maad armastava poliitiku vaid tugevamaks.

Tuleb edasi minna ja välja sõeluda need valdkonnad, mis esmajoones mõjutavad sündimust. Probleemkomisjoni ülesannete seas on esimesena antud kohustus *analüüsida ja välja pakuda meetmeid eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimiseks*.

Kas probleemkomisjonil on ikka piisavalt analüüsipotentsiaali, et kohe, ilma ettevalmistava analüüsita, asuda poliitika põhialuste kallale? Igal juhul algus on tehtud, taganeda ei saa ja probleemkomisjoni tööst sõltub rahva saatus. Soovime komisjonile eesotsas Siret Kotka-Repinskiga meelegi: siis järgneb varem või hiljem ka edu.

JAAK UIBU,

Riigikogu Eesti rahvastiku toetusrühma konsultant

Tallinn 10130,
Toom-Rüütli 3/5,
Kesknädal

Hommikumaa tarkade lauluke

Jõuluaeg on käes. Lunastaja on sündinud, ta sünnib igal aastal uuesti. Kolm Hommikumaa tarka tulevad teda kummardama – Kuldne Täht näitab neil teed.

Ja mida targad näevad: valede virvatuled veiklevad helesinisel ekraanidel, tumedad vihavarjud lehvitavad tiibu. Sõjardid tähistavad relvi. Jõuluingel ootab ukse taga külmas valges lumes paljajalu, küünal käes.

Targad ütlevad: Kustutage ekraanid, ajage vihavarjud minema! Pange relvad käest! Laske ingel tuppa – on hingevalguse aeg! Jõuluaeg on käes!

Luulendanud Mõtiskleja

Appi, ahistatakse!

„Ahistamine“ on saanud moesõnaks kogu meie armsal maamunal. Selle *justice*-termini alla annab toppida kõikmõeldavat, alates plikade patsist sükutamistest lasteaias. Daamile ukse avamine või ühistranspordis istme pakkumine olevat enesevääriskuse ja võrdõiguslikkuse solvamise, mille ilmsikstulek ka poole sajandi järel võib iidoli kukutada ja su karjääri lõpetada. Eesti EU-eesistumise ajal püüame igati aujärjele tõsta meie digi-riiki, kuigi kostab hääli, et Madalmaades ollakse meist ees. Meilgi rehkendab riik, et kodanik on selline loru, kes unustab oma kohustused riigi ja ühiskonna ees ning et nüüd on aeg teda tagant võtta hakata. Palutakse kenasti nõusolekut sinu asjatoimetustel silm peal hoida ning postkasti hakkab potsatama meeldetuletusi, juhendeid ja muud tarkust. Näiteks kuu esimesel päeval kell 00.01 teatatakse: sinu sõiduriist tuleb üle vaadata selle kuu jooksul. Muu hulgas tuli mulle ka paar pikemat teavituskirja järjest. Sirvisin need läbi ja jätsin süvenemise hilisemaks. Kui siis millalgi tahtsin neid taas avada, näitas Google hambaid – ta ei pidanud nende saatjat usaldusväärseks! Mis see siis on? Riik peab mind piiratud mõtlemisvõimega kodanikuks ja lombitagune meediahiid dikteerib meie riigi tegevust – see on ju kahekordne ahistamine! Google pidavat sul taskus oleva kõnekarbi järgi suutma su kulgemisi jälgida ja ka kaamerapilti näha, saati siis RIA serveritel silma peal hoida! EL püüab Google'it ja teisi sotsiaalmeedia-hiide taltutada ning siinsete eeskirjade raamidesse suruda. Pole kõrvu jäänud, et Eesti eesistumise ajal oleks erilist edu saavutatud. Kas Vabariigi 100. aastapäeva eel püüame kujutleda iseseisvat riiki ning jätame märkamata igasuguse kõrgema ja kaugema diktaadi? Või kuidas?

Einar Lepp, Tallinn

[Kirjutaja kinnitab, et teda ajendas seda mõttemõlgutust ritta seadma ühe noore avaldus telesaates „Suud puhtaks“.]

Rakveres tuleb kohtumine Erki Savisaarega

Olete oodatud neljapäeval, 14. detsembril kell 18 Keskerakonna Rakvere bürosse (Rohuaia 6), kus Riigikogu Keskerakonna fraktsiooni aseesimees, majanduskomisjoni liige **Erki Savisaar** kõneleb Eesti majandusest ja riigieelarvest.

Oma osavõttust palutakse teada anda hiljemalt 13. detsembriks e-posti aadressil laaneviru@keskerakond.ee või telefonil 509 2801.

Tartu teated

Neljapäeval, 14. detsembril kl 17.30 toimub Tartu raekojas Tartu linna piirkonna infokoosolek.

Neljapäeval, 28. detsembril kl 14 saavad KE Tartu büroos kokku seniorid.

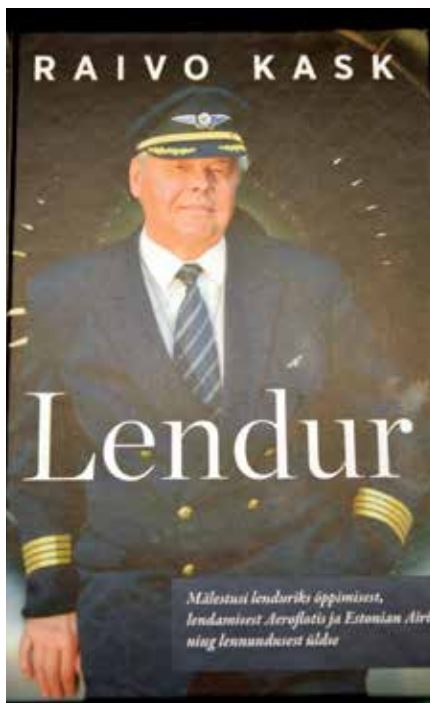
Pea kuklasse, pilk taevasse!

Kivi-Vigala raamatukogus toimus hiljuti kohtumine raamatu „Lendur“ autoriga. Külmas oli Raivo Kask, kes ütleb end vähemalt kolm korda Vigalas käinud olevat. Oma „metsavahil“ Avaste mäelt startinuna rabistas ta põldudele kunstväetist, millest osa jõudis soodsas tuulega ka aedadesse.

Paljud teod saavad alguse väikesest tähelepanekust. Tema puhul mõjus lapselapse ütlemine: „Sina, vanaisa, suur mees, pane oma lugu kirja!“ See lugu ilmuski eelmisel aastal nelja ja poole saja leheküljelise raamatuna.

Nii alustab oma eluloo tutvustamist Rapla keskkooli lõpetanud 194-sentimeetrine mees. Pikkust rohkem kui tarvis, aga eriluba andis võimaluse Venemaale Sassovo lennukooli õppima asuda. Lennuki kokpit on olnud tööruumiks 42 aastat, lennukunde on kirjas üle 22300. Näitab kaarti, kus märgitud 230 paika maailmas, kuhu jõutud. Peamiselt jäävad meelde lennukirjad ja lennujaamahooned terminaalid. Meenutab kodupaiga Tikkaru koorejaama, kust praegugi üle lennatakse. Härgla kool, mis tema ajal oli piirkonnakool 102 õpilasega, 1965. aastal suleti. Siia kadusid sealt kultuur ja isetegevus, lahkusid õpetajad. Praegugi jätkub küla-de tühjenemine, haldusreform võib-olla kiirendabki seda? Raske hinnata, kellelt ja millest sai alguse langus maaelus.

Toob näite Lõuna-Koreast – Eestist kaks korda suuremal riigil rahvast 50 miljonit. Seega 500 inimest ruutkilomeetril – pole õhkugi, mida hingata. Miks näide sealt? Aga temal oli olnud tahtmine Kagu-Aasiasse tööle minna. Teine näide: USA-st, Oklahamast – suured viljapõldud vahelduvad majagrupidega, sest 5% rahvast elab maal, töö teevad ära masinad; Eesti ka sinnapoole teel.

Lähme ajas tagasi: kuidas üks koolilõpetanu läheb lennundust õppima, tiivustatuna tolleaegsetes lehtedes ilmunud Aerofloti-meeste piltidest. Mäletab hästi nende nimesid, ka raamatus oma lugude käsitlemisel teab hästi oma kaaslaste nimesid, kronoloogia on paigas. Ilmselt täpsus ja tähelepanu, hea sportlik rüht ja tahe õppida viisidki lennunduse juurde. Koolis ei saanud vene keelt selgeks, aga lakksepaan töötades leidis vene keele õppimise võimaluse, ja keel sai selgeks 2 kuuga. Kuuleme mitmeid lugusid: IL-14 lennuk Saaremaale, libeda raja sõit Surgutis, töö Nõo lennundusklassiga. Jõudis soovituslikult pensionile minna. Kuni Anti Oidsalu kutsus Estonian Airi tööle. Uus lennundus oli üleminekul uutele lennukitele ja inglise keelele, mis tundus olevat kergesti õpitav oma kindlate

väljendite tõttu. Hea on meenutada: seal, kus lennuki selgeksõpetamine toimub simulaatorite peal, olla eestlased omandanud lennukursi kiiremini kui hiinlased. Käis Ameerikas Boeing-737 proovimas. Teiseks sai selgeks mõte: kas kõiki tarkusi peab peast teadma, kui abiks on raamat?

Meenutab, kuidas algul 53-aastasele tundus õpe raskepärane olevat, kuid aja-jooksul hakkas sujuma. Lõpuks tuli 26. mai 2006, mil täitus 65 eluaastat. See oli vanus, mil tuli lenduriametist loobuda. Tahtmine oli töö olla – kutsuti veel Lennuametisse. Kuus aastat möödus peainspektori ametis. Suutis lennukitehniliste andmete kahe portfelli suurusel materjalid arvutisse panna. Tuli aeg kolmat korda pensionile minna.

Poolteisetunnise vestluse järel anti võimalus küsimuste esitamiseks: rumalaid küsimusi pole maailmas olemas. Küsitigi lennuväekorra kohta: kas esineb napsitamist, kas kütusega tehakse äri? Tsiiviilennunduses oli olnud kütust pigem puudu. Kas on olnud kokkupõrkeid lindudega? Mäletabki Saaremaa-lende, kus linnud ja lennuk ei mahtunud samasse õhuruumi. Kohalikud meenutasid ka Avastes lennukisse väetise laadimist, selle külvamist ja ringsõitu Vigala kohal. Kokkuvõtteks võib märkida, et loogiline lendurikarjäär on pidev areng – suuremad lennukid ja suurem vastutus. Sihikindel harjutamine tagab, et sinust sirguks kapten.

Kohtumine kulges ladusas rütmis. Kel jäi midagi teadmata, võtku kätte „Lendur“, kust lugeda Raivo Kase lenduriks õppimisest, lendamisest Aeroflotis ja Estonian Airis, lennundushariduse omandamisest kuni rahvusliku lennunduse ülesehitamiseni.

Jaan Viska

Nädala juubilar ARTHUR C. CLARKE 100

Sir Arthur C. Clarke sündis Mineheadis Somerseti krahvkonnas Kagu-Inglismaal 16. detsembril 1917.

Huvi fossiilide vastu tekkis väikesel Arthuri sigaretipakkide vahel olevate dinosaurusepiltidega mängukaartide kogumises. Ta oli vaikne poiss, kes luges ulmekaid. Kahekümneaastaselt asus ta tööle Londoni haridus- ja teadus- ja tehnoloogia ministeeriumi pensionide väljamaksmise ametnikuna.

Teise maailmasõja ajal leidis Clarke teenistust kuningliku õhuväe varajase eelhoiatusradari operaatorina. Sõja Inglismaa kohal lõpetas ta lennuväeleitnandi auastmes. Kohe sõja järel õppis ta Londoni kuninglikus kolledžis ja sai ülikoolihariduse matemaatika ja füüsika alal. Seejärel oli kuni aastani 1953 vaheaegadega Briti Planeetidevahelise Ühingu esimees.

1945. aastal käis Clarke välja idee, et geostatsionaarseid satelliite saaks kasutada üle kogu Maa pinna levivaks raadiosideks, ja 1950. aastal televisioonide valdkonnas. Oma raamatutes "Planeetidevaheline lend" (1950) ja "Kosmose avastamine" (1951) propageeris ta väidet, et satelliidid võiksid olla ekvaatori tasandil 35 786 kilomeetri kõrgusel.

Kui 1964. a lennutati sinnakanti esimene satelliit, hakati seda kõrgust nimetama Clarke'i orbiidiks. Clarke'i orbiit on hoiatus, et sellest edasi ei ole teid enam geostatsionaarse orbiidiga; satelliidi kiirus muutub seal ebaefektiivselt väikeseks ja pöörlemisperiood pikaks. Reaalsuses hoiavad kõik satelliidid sellest umbes viie tuhande

kilomeetri jagu Maa poole (kõrgeimal lendab Galileo), kuna Clarke'i orbiidil muutub pardaarvutitele antavate käskude aeg pikemaks ja kiirus väiksemaks ning on hirm, et objekt võib kokku põrgata Van Alleni välise vöö lendavate kamakatega.

1956. aastal kolis Clarke Sri Lankale ja elas seal kuni surmani 19. märtsil 2008. Clarke'il oli Hikkaduwa linnakeses oma sukeldumisklubi. Kuuekümnendatel aastatel oli Clarke edukas ulmekirjanik ja tema romaan "Kohtumine Ramaga" (1973) võitis kõik kolm ulmekirjanduse žanripremiat. 1974. aastal andis Clarke intervjuu Austraalia teleraadiokompaniile, milles ennustas õigesti tulevase online-panku ja -kaubamaju.

1988. aastal haigestus kirjanik poliomieliidijärgsesse lihaskõrvusesse ja veetis ülejäänud elu ratastoolis. 1989. aastal sai kirjanik Briti Impeeriumi Ordu komandöriks ja aastal 2000 Sri Lanka rüütliks. Clarke oli Gorilla Organisatsiooni esimees ja 2001. aastal protestis ta tantsukaevanduse avamise vastu Kongo gorillade elupaigas.

Clarke oli elupõline poissmees ja tema abielu noore ameeriklanna Marilyniga kestis 1953. aastal vaid kuus kuud. Naiste asemel oli kirjanik kiindunud Sri Lanka noorukisse nimega Leslie Ekayanake (1947–1977), kelle kõrvale ta Colombo kalmistule lõpuks maeti.

Kuuldes Arthur C. Clarke'i nime, meenub kõigil kohe romaan ja film "2001: kosmoseodüsseia" (1968), üks kurvameelsemaid ul-

meteoseid. Raamat tuli välja alles pärast seda, kui Stanley Kubrick oli Clarke'i loo "Vahimees" (1951) motiividel vändatud filmi juba lõpetanud. Kubricku ettepanekul töötasid Clarke ja Kubrick "2001" filmi stsenaariumi kallal üheskoos.

Kuna hiljuti hääletasid maailma filmikriitikud "2001: kosmoseodüsseia" kõigi aegade mõjukaimaks ulmefilmiks, siis tuleks ka vaadelda Clarke'i kontseptsioone selle teose loomisel. Kosmosest saadud tumm eluvorm õpetab inimest ja tema eellast ahvinimest endasse vaatama ning vihjab, mis tuleb teha, kui nõrgem olend südantlõhestava häälega appi karjub. Juba Jupiteri-missiooni algul tabab täheleava pardaarvutit Hal-9000

viga. Kompuuter purustab avakosmose hõljuva astronaudi Frank Poole'i hapnikuballooni pärast seda, kui Bowman ja Poole otsustavad lõpetada ta keerulisema ajutegevuse. Minnakse uurima musta metallhukkat, mis paigaldati Maale eelajaloolisel ajal. Tahukas antakse kõigile planeetidele boonusena ja see õpetab, kuidas luua tsivilisatsiooni. Film on põhiliselt Dave Bowmani ja arvuti vaheline duell, ning see, milleks kosmoselaev välja saadeti, vahepeal ununeb. Intervjuu Maa pressile annab Hal-9000 läbi ekraani, mis vägagi meenutab nüüdisaegseid nutitelefone. Kui arvuti ja Dave mängivad malet, siis arvuti võidab.

Maleduelli inimese ja masina

vahel korraldi hiljem Eesti filmis "Navigaator Pirx".

Pärast seda, kui Dave on kinni keeranud arvuti 5 loogika- ja 13 mälumoodulit, teeb arvuti väga kurva häälega restardi. Restart tähendab seda, et arvuti ütleb paari lausega, kes ta on, ja kui Dave teda veel krutib, laulab arvuti hällilaulu, mida talle kord lauldi. Sellega öeldakse, et arvuti on beebi. Hal-9000 tunneb end väga halvasti ja kustub. Kümned tuhandet naised, kes "2001"-filmi vaatasid, puhkesid südantlõhestavalt nutma, sest pisikesel naise tegelase surm oli tõesti kurb (arvuti on filmis suur optimistlik punane silm, mis kunagi ei pilgu). Kinopisaraid valada oli tol ajal väga levinud tegevus.

Dr. Bowman vaatab suurele Teisele ehk Maa-välisele tsivilisatsioonile otsa vanade silmadega. See on vihje 1960. aastatel levinud eksistentsialismi koolkonnale – Sartre'ile ja Camus'le.

See episood on mõjutanud ka Eesti kirjandust. Kui meenutame Priit Pärna raamatut/multifilmi "Kas maakera on ümargune" (1977), siis ka seal vaatab peakangelane elus läbitud etappe läbi vanade silmade. "Kosmoseodüsseia" algus annab vihje, et kosmoselennud on muu hulgas ka venelaste pärusmaa ja venelased istuvad punastel toolidel, mis meenutavad mulle sama autori filmi "Kellavärgiga apelsin" kujundust. See oli Stanley Kubricku minimalistlik ruumikujundus, millega loodi mulje, et ruumis on palju objekte. Kubrick kasutas sama ilusat mööblit ka oma teistes filmides.

"Kosmoseodüsseia" hilisemad arendused annavad vihje, et Poole ei surnud avakosmose, vaid hingas oma skafandri sees. Eesti keeles on ilmunud paljud selle kirjaniku teoseid, veel mõnesid on ette loetud Eesti Raadio ennelõunase kuuldemänguna.

"Linn ja tähed" (1956) ilmus juba Nõukogude ajal ja selles on juttu linnade arvuga koondavast tsivilisatsioonist. "Kauge maa lauludes" (1958) kasutab inimkond kvantmootoreid kaugete tsivilisatsioonide avastamiseks. "Kuutolmu varingus" (1961) vajub lõbusõidulaev 15 m sügavusele Kuu-tolmu ja algab selle päästeoperatsioon.

Arthur C. Clarke'i teosed olid oma ajas tähelepanuväärsed, sest ta kõneles üsna täpselt tänapäevast kosmosetehnika juba siis, kui alles äsja oli välja saadetu esimene satelliit. Kuid nendes raamatutes võtavad eri planeetide elanikud üksteisega üsna kergelt kontakti.

Tegelikkuses ootaksid nii kaugete mõistusevõimude kohtumisel ees väga suured arusaamatused. Kolumbuse kodu lahutas tema esimesel reisel Ameerikasse kõigest 3800 meremiili, kuid Kolumbus ja indiaanlased ei saanud üksteisest algul üldse aru. Mis peaks veel juhtuma siis, kui kohtuvad tsivilisatsioonid 100-valgusaastase vahemaa tagant – mõistmist poleks seal ju mingisugust!

Nõnda esindas Arthur C. Clarke kosmilist optimismi maailma-ruumi vallutamise ajastu koidikut.

Aarne Ruben

Honduras ja USA reaolpoliitika

Donald Trump on üha kasvava surve all USA toetuse pärast Hondurase presidendile, keda opositsioon süüdistab valimistulemuste võltsimises. Paraku ei ole ameeriklastele jäänud selles kandis häid valikuid.

ANDRES LAIAPEA
välispoliitikavaatleja

"Selleks, et olla usutav, peaks Trumpi administratsioon mõistma, et ei ole olemas sellist asja nagu "hea" diktaator. Autoritaarsete juhtide poolele asumine on moraalselt väär, õhnestab USA kriitikat vasakpoolsete autokraatide suunas ning annab varem või hiljem tagasilöögi Ameerika Ühendriikidele," märkis assalehe *Miami Herald* kolumnist Andrés Oppenheimer.

"Ajalt, mil Ameerika Ühendriigid peaksid tegema kõik endast oleneva, et peatada ohtlikku tagasilangemist diktatuuridesse Ladina-Ameerikas, peaks Trumpi administratsioon — mille auks tuleb öelda, et see on mõistnud hukka võimuhaaramised vasakpoolsete juhtide poolt Venetsueelas, Boliivias ja Nikaraaguas — olema samavõrd kriitiline Honduras konservatiivse presidendi autoritaarsusse libisemise suhtes," rõhutas Oppenheimer.

"Banaanivabariigi" prototüüp Honduras oli see riik, kust kogutud muljete põhjal USA kirjanik O. Henry kirjutas oma romaani "Kapsad ja kuningad" (1904, e.k. 1962), mis tõi käibe mõiste "banaanivabariik". Ta viibis

seal 120 aastat tagasi, kuid tundub, et vahepeal ei ole muutunud just palju — sellesarnase raamatu väljamõeldud Kesk-Ameerika riigist võiks Hondurase põhjal kirjutada ka tänapäeval. Praeguse kriisi juured ulatuvad tagasi aastasse 2009, kui sõjavägi kõrvaldas võimult ja saatis riigist välja president Manuel Zelaya, kes tahtis korraldada mittesiduva rahvahääletuse küsimuses, kas läbi viia siduv rahvahääletus põhiseadusliku assamblee kokkukutsumiseks.

Kriitikute sõnul tahtis Zelaya muuta põhiseadust selleks, et kaotada presidendi ametiajale seatud piirangud. Tema tegevus polnud ilmselt kooskõlas kehtiva põhiseadusega, kuid samuti ei saa pidada päris õiguspäraseks tema võimult kõrvaldamist ja riigist väljasaatmist. Riigipöördel, mis kavandati Zelaya väitel USA relvajõudude Miamis asuvas väejuhatuses, oli siiski Hondurase poliitilise eliidi tugev toetus.

Presidendi kohused võttis ajutiselt üle parlamendi spiiker Roberto Micheletti. Tema ja Zelaya kuulusid toona mõlemad paremsentristliku Hondurase Liberaalse Partei ridadesse, kuid Zelaya oli teinud presidendina poliitilise kannapöörde ja üritas orienteeruda Ameerika Ühendriikidelt ümber Hugo Chávezi

algatusel loodud Ladina-Ameerika sotsialistlike riikide ühendusele ALBA.

Konservatiivne reaktsioon

2009. aasta valimised viidi läbi relvajõudude poolt. Need võitis eelmised neli aastat opositsiooni kuulunud konservatiivne Hondurase Rahvuspartei, mis on valitsenud riiki Liberaalse Partei vaheldumisi juba alates O. Henry aegadest. Presidendiks sai Porfirio Lobo Sosa, kes jäi ametisse neljaks aastaks, nagu lubab Hondurase põhiseadus.

2013. aastal valiti ametisse praegune president Juan Orlando Hernández, üks 2009. aasta riigipöörde arhitektidest. Teda toetas küll vaid 36,9% valijatest, kuid sellest piisas, sest Hondurases ei ole valituks osutumiseks vaja koguda absoluutset enamust, vaid tuleb lihtsalt tulla esimeseks. Valimistega kaasnesid samas ulatuslikud rikkumised ja vägivald. Kampania ajal tapeti kümneid inimesi. Rahvuspartei jätkas erinevate institutsioonide, sealhulgas kohtute allutamist enda kontrollile.

Eelmisel aastal langetas keskvalimiskomisjon otsuse lubada Hernándezel osaleda Rahvuspartei eelvalimistel. Seda vaatamata tõsiasjale, et põhiseaduse kohaselt võib president olla ametis ainult ühe ametiaja.

Ülemkohus, mille liikmete hulgas Hernández ise 2012. aastal parlamendi spiikrina nõ. puhastuse lasi teha, otsustas, et põhiseaduse vastav punkt ei kehti, sest see piirab kodanike õigust kandideerida. Sisuliselt on Hernández

RAHVA LEMMIK. Opositsiooni väitel kogus Hondurase presidendivalimistel enim hääli endine spordikommentaator Salvador Nasralla. Eelmisel aastal abiellus ta endast enam kui poole noorema Iroshka Elviriga (Miss Honduras 2015). Paari kuu eest teatati, et järgmisel aastal sünnib neil tütar. Varem on meest seostatud homoseksuaalsete kalduvustega, kuid tema enda väitel ei ole sellistel juttudel mingit alust. Kriitikud peavad teda siiski arrogantseks nartsisistik.

teinud nüüd seda, mille kavandamises süüdistatuna Zelaya võimult kõrvaldati.

Zelaya koondab opositsiooni

2009. aastal pagendatud president naasis paar aastat hiljem kodumaale ning asutas uue vasakpoolse erakonna Vabadus ja Uuestiloomine, mille kandidaadina pürgis 2013. aastal presidendiks tema abikaasa Xiomara Castro. Tänavusteks valimisteks organiseeriti Zelaya eestvedamisel Opositsiooni Liit Diktatuuri Vastu, mille presidendikandidaadiks sai Salvador Nasralla.

Nasralla on endine spordikommentaator, kes asutas 2011. aastal paremsentristliku Korruptsioonivastase Partei, mis ühendas eelkõige konservatiive, kes olid pettunud Hondurase vanade võimuerakondade totaalses korrumpeerituses. Nüüd esines ta seevastu hoopis vasakpoolse opositsiooni ühis-kandidaadina. Kriitikute sõnul on ta arrogantne nartsisist ega sobi riigijuhiks, kuid valijatele läks tuntud telenägu hästi peale.

Esiailgu näitasid loetud hääled, et Nasralla võib 26. novembril toimunud valimised koguni võita, kuid siis hakkas häältelugemine venima ja Hernández läks lõpuks ette. Opositsioon tõi rahva tänavatele. Toimunud on rida kokkupõrkeid, tapetud kümneid inimesi. Hääle osaline ütelugemine tulemust ei muutnud. Nüüd nõuab opositsioon uute valimiste korraldamist. Nende üleskutsetega on ühinenud ka Liberaalne Partei.